

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Incipiens ab exordio Imperij Arcadij & Honorij Augustorum, Anno Domini
CCC. XCV. perueniens vsque ad CCCC. XL. continet annos XLV. ita
dispositus, vt commodè sextus tomus à S. Leone Magno Pontifice Maximo
inchoetur

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

Iesv Christi Annus 418. Zosimi Pap. Annus 2. Honorii 24. Theodosii 11.
Imp.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14566

nonsum civitas. In eo baptislerium est, quod in sanctis Epiphania Julia (baptisimus enim ibi eo tempore celebrabatur) qui fador per tres horas continuu incrementis augetur. & post baptisima peractum deservere incipit. & tribus aliis horis sensim deficit. Et in castello Celsorum sub monte Aemondro civitas sita tunc est baptislerium, quod in prima Paschali sancte resurrectionis festivitate, cum sit lapsus vnius ex se ipso continuo impletur: dicitur, aqua illa vsq. ad Pentecosten: nosque et an facta Pentecoste, et an facta Pentecoste vero ipsa miracula in provincia Lyca sunt. Si qui autem hac ita esse non credit: vsque ad Lyciam, non grande iter est: pergit, & rei veritas solum illi facit haec tenus ipse: de his que factis: vt intelligas esse Deum in Israel, & in Ecclesia Catholica semper viguisse miracula, quibus, veluti digito Dei, quae vera sit Ecclesia, conspiciuntur.

Hoc eodem anno, sub nomine Consulis, Honorii (inquit Prosper) triumphans Romam ingreditur, praeante curiam eius Attalo, quem Lycae vincto exitum iussit. haec ipse, sed triumphum huius nullam praeterca memoriam extare scimus, nisi in nummis a quibus representatur Honorii Imperatoris imago, in quorum parte aduersa effigies inest militaris sinistra Victoriam, dextera Labarum tenens, caprum supplantans, quo Attalus designatur, qui Christi virtute ipse hostis Christianae religionis fuerit penitus debellatus. Sed in vno triumpho (si recte inspicit) de pluribus hostibus debellatis celebratur victoria, & gloriosa eleuatur trophaea: de Gothis in primis, qui eum (vt vidimus) in Imperium euehere: de Gentibus deorum cultoribus, qui omnibus fateri studis homini restituro deorum cultum, de diis ipsis, vnius responis vanos homines inflammantibus: ac denique de Ariana perfidia, cuius secta in symbolis cum Gothis Attalus arcto amicitia foedere iunctus erat. Torigitur tamque victorie titulis decorari Deus voluit Christianum Principem maxime pium, paulo ante barbarorum atque Gentium pedibus compressum, oppressum, ac penè prostratum.

IESU CHRISTI ANNU 418.

ZOSIMI PAP. HONORII 24. ANNI 2. THEODOSII II. IMP.

I. CHRISTIANUS decimus octauus supra quadringentesimum Consulatu Honorii duodecimo & Theodosio octauo adscribitur factis. Quibus quidem Consulis (inquit Prosper in Chronico) Concilio apud Carthaginem habito ducentorum decem, & septem Episcoporum, ad Pontificem Zosimum Synodalia decreta perlata sunt: quibus probatis, per totum mundum haeresi Pelagiana damnata est. haec Prosper. Verum iterum error in numerum etiam idem ipse aduersus Collatorem ducentos quatuordecim Episcopos numerat. Sed quo potissimum anni huius temporidem Carthaginense Concilium celebratum fuerit, inde certum argumentum deduci potest, hoc anno, ipso primo venis initio esse collectum, eo quod ad idem ipsum, cum haberetur, extant Zosimi Papae litterae datae quinto Kalend. Aprilis. Porro propagatum illud esse vsque ad mensis Maii, sancita in eo decreta significat. At quoniam eodem tempore, quo Carthagine illud ipsum Concilium habebatur, Roma iterum cognoscatur causa Pelagi atque Caeslii: nos tum de rebus Romae hoc anno gelis, tum Carthagine in celebri illo Patrum consensu tractatis, ordine temporum acturi sumus.

II. Cum autem tractaretur Romae causa Caeslii placuit Zosimo Papae ex Africa vocare Paulinum, qui ei fuerat, olim sub Innocentio Papa aduersarius in Concilio Carthaginensi qui praenitit libellum aduersus Caeslium. Interca vero iussus Caeslii sua fidei professionem edere, libellum Zosimo obtulit: qui licet in omnibus reliquis po-

tuisset videri Catholicus, in eo tamen reprehensione non caruit, cum originale peccatum reperiri negasset. Verum quod pertinet eodem libello doceri, si quid minus rectum pronunciat, placuit Zosimo, spe conversionis ipsius, cum eo mitius agere. Sed operam & impensam perdidit, vt constaret ex S. Augustini scriptis, necnon ex libello Paulini, vt modo dicturi sumus.

Inter haec autem qui continentur Carthagine, rem nauter agunt: & ne esset quod ab aduersariis in eos obici possent, professi sunt Patres se Innocentii Papae consecrari atque amplecti decretum, quod anno superiori ab eodem diximus promulgatum: quo vno scitu valido factis iidem sibi sunt Patres Pelagium, Caesliumque posse confodere, eorumque errores prorsus extinguere. Hoc igitur communi decreto suffragio, dederunt litteras ad ipsum Zosimum Romanum Pontificem, de quibus quidem sanctus Prosper his verbis meminit, cum agit de Concilio Africanis: Errauerunt ducenti quatuordecim sacerdotes, qui in epistola, quam fuis constitutionibus praerant, ita Apostolicae sedis Antistitem B. Zosimum sunt allocuti: Constitutum in Pelagium atque Caeslium per venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi apostoli Petri sede prelatam manserunt sententiam, donec aperissima confessione facerent gratiam Dei per Iesum Christum, &c. Non extant ipsae quidem litterae Synodi Carthaginensis, sed nec quae a Zosimo ad eandem tunc reddita fuere, verum tantum illae de causa prosequenda conscriptae.

Etenim qui conuenere Patres Carthagine, subinsensu tulere animo, admisisse Zosimum Papam ad audientiam Caeslium, quem etiam non alia, certe quidem haeresi infamabat, de qua his aliis dedere litteras, quibus apud eundem Zosimum queruntur, sed nec ipsae quidem extant. Certè litteras plurimas cucurrisse & recurrisse inter Zosimum Papam & Episcopos Africanos, S. Augustinus testatur: idque ex redditis a Zosimo ad eos litteris probe possumus intelligere: describimus nos hic eas ex codice Vaticano de promptas, quae sic habent.

Zosimus Aurelio ac ceteris, qui in Concilio Carthaginensi assuerunt dilectissimi fratribus in Domino salutem.

Quoniam Patrum traditio Apostolicæ sedis auctoritatem tantam tribuunt, vt de eius iudicio disceptare nullus audeat, idq. per canones semper regulata, seruauerit: & carnis ad huc legibus Ecclesiastica disciplina Petri nomine, a quo ipsa quoque descendit, reuerentia, qua debet exoritur: tantam enim hinc Apostolo canonica antiquitas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, vt & ligata solueret, & soluta vinceret, per potestatem data conditio in eos, qui sedis hereditatem, ipso amment, operassent. Hæc enim ipse cum omnium Ecclesiarum, cum huius maxime vbi sedebat, curam: nec patitur aliquid privilegii, aut aliqua tribuere aucta sententia, cui ipsa sui nominis firma & nullis beata matibus constituit fundamenta, & que sine suo periculo tenere nullus incesset. Cum ergo tanta auctoritate Petrus caput sit, & sequenti omnium materiam studii firmaverit, vt tam dum a vniuersis, legibus & disciplinis omnibus sequatur Romana Ecclesia, cuius locum nos regere & potestatem nominis obtinere non later vos, sed nosse fratres carissimi, & quem admodum sacerdotes, scire debetis. Tamen cum tanta nobis esset auctoritas, vt nullus de nostra potestate tractare sententia: nihil cogimus, quod non ad vestram notitiam nostris vltro litteris referimus, dantes hæc fraternitati, vt in commune consulentes, non quia quid deberi fieri negaremus, aut faceremus aliquid, quod contra vilitatem Ecclesie veniens displiceret, sed pariter vobis scum volumus habere tractatum de illo, qui apud vos (sicut ipse per litteras dictis fuerit accusatus, & ad nostram, qui se assereret innocentem, non refugiens iudicium ex appellacione postrema, venerit sedem, accusatores suos vltro deposcent, & qua in scelerum per uoluntatem falso dicebat illata condemnans: omnem eius petitionem prioribus litteris, quae vobis mansuissimè parauimus ac nominis explicationem, satius illis scriptis, quae ad illa respiciuntur, credimus esse responsum.

Sed post missa per Marcellinum subdiacanam vestram epistola omne volumus: quo aliquando periculo, ut totum litterarum comprehendistis tractum: quasi nos Caeslio commoda-

III. CONCIL. CARTHAGINENSE, BRQVITVR INNOCENTII PAP. DECRETVM.

6 Prosper. aduers. Colla.

IV. QUERELA AFRICANORVM DE APPELLATIONE CAESLI AD MISSA. Aug. contr. duas ep. Pel. l. 2. c. 3.

ZOSIMI PAPAE EPISTOLA AD CONCIL. CARTHAGINENSE. SEDIS APOSTOLICAE ET ROMANORVM PONTIFICIS SVMMATAS.

VI. DELITERIS CARTHAGINENSIS.

NENSIS
CONCILII
AD ZOSI
MVM REL-
DIIIS.

verimus in omnibus fidei, verisq; eius non discubus ad omnem (vt ita
dicam) syllabam prebuerimus assensum. Nuncquam temere, que sunt
diu tractanda, sinuntur: nec sine magna deliberatione statuendum
est, quod sanimo de bet discipulari iudicio. Idcirco nouerit vestra frater-
nitas, nihil nos pot illas, quas superius vel litteras vestras accepimus,
immutasse, sed in eodem cuncta reliquisse statu, in quo dudum sus-
tant, cum hoc nostris litteris vestre indicauimus sanctitati, vt illa, que
a vobis ad nos missa erat obestatio, remaneret. Subscripsi. Bene valete.
Dat. XII. Kal. Aprilis. Honorio Aug. XII. Conf. Accepta tertio Kal. Ma-
ias. haetenus littere Zosimi.

VII.
DEINSTAV
RATO RO-
MAE IVDI-
CIO AD-
VERSVS
CAELE-
STIVM.

Quod vero litteris anni superioris (vt vidimus) idem
Zosimus Papa Africanus Episcopus significauerat, instau-
randum fore Romae iudicium in causa Caelestii, qui ab il-
lis olim damnatus recurrebat ad Apostolicam sedem, pa-
riterque admonuerat: vt si que contra ipsum aduersarij
haberent, proferrent: quamuis ipse Caelestius (quod tes-
tatur sanctus Augustinus a) libello suo professus esset, se
corrigendum, si quid corrigendum, in eo visum fuisset ipsi
Zosimo Romano Pontifici: insuper & conuersatus fuisset,
loqui se velle quod ab Innocentio Papa sua epistola defini-
tum esset. Tamen (inquit idem Augustinus b) (hoc vt pleni-
us & manifestius in illo fieret, expelebatatur exuenturij ab Africa litte-
ris, in qua prouincia eius aliquanto calliditas euidens innotuerat.
Que Romam littera posteaquam venerunt, id continentes, non suffi-
cere hominibus tardioribus & sollicitioribus, quod se generaliter Inno-
centij Episcopi litteris consentire fatebatur: sed aperte cum debere
anathematizari, que in suo libello graua posuerat: ne, si id non scif-
set, multi parum intelligentes, in egi in libello eius illa fidei vene-
na a sede Apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa di-
ctum erat, eum libellum esse Catholicum: quam emendata, propter
illud, quod se Pape Innocentij litteris consentire ipse responderat.
Tunc ergo eum eius presentia posceretur, vt certis ac dilucidis respon-
sionibus vel astuta hominis, vel correctio dilucresceret, & nulli am-
bigua remaneret, se subrexit & negauit examini. hac ipse, ve-
rum postea coactus est, quid leniret, pulchre interrogan-
ti Zosimo respondere: sed de quibus, in primis accipe.
Illi quidem ipsi Africani Episcopi, qui conuenerunt Car-
thaginem non solum litteras ad Zosimum Papam dede-
re aduersus Caelestium, verum & libellum inter alia mi-
lere Paulini diaconi Carthaginensis aduersus Caelestium
scriptum, quo capita omnia continebantur, de quibus
tunc interrogandus ipse Caelestius: quod apparere liqui-
dus posset, hereticus ne, an Catholicus (quod profiteba-
tur) omnino esset. Compulsus est etiam a Zosimo Papa
de fidei suae professione Caelestius, hoc anno, in poste-
riori iudicio, dare libellum, dedit illum quidem; & licet
manifestum continere videretur errorem; tamen quoni-
am & his verbis confessionem premeretur, eius exor-
dio hac ita scribendo: Si forte vt hominibus, quosdam igno-
rantia error obrepserit: vestra sententia corrigatur. (Ista erant
ipsius verba, que recitat sanctus Augustinus c) haud libe-
rum fuit ex errore damnare hominem, quise, quod
Apostolice fedi displiceret, ex eius sententia emendatu-
rum scriptis pollicitus esset. Quamobrem in eo Zosimus
totus fuit, vt adhibito vulneri oleo, curaret hominem,
damnantemque ea, que in libello perperam effutisset,
Catholicum reddidit, Catholicæ compaginate posset
Ecclesie: qua aberrans, totum fere Catholicum orbem
dissensionibus miscuisset. Hac quidem ita se habuisse,
nos non coniectura aliqua e longe petita proferimus, sed
testificatione sancti Augustini, immo ex Actis publicis,
vide & ipse cuncta se accepisse testatur: vt cum primo de
oblato a Caelestio libello, cuius fragmentum recitat, ista
narrat d:

Aug de pe
ca 11. c. 1.
Aug. cont.
ep. Pelag. ad
Bonif. 1. a. c. 3

Aug de pe
ca 11. c. 6.

Aug. ib. e.
1. 6.

DE LIBEL-
LO CAELE-
STII OBLA-
TO ZOSI-
MO.

In libello autem, quem Romae edidit, qui Gestis ibi Ecclē-
stia allegatus est, ita hac de re loquitur, vt hoc se credere ostendat,
vide hic dubitare se dixerat. nam verba eius ista sunt. Infantes au-
tem (inquit) debere baptizari in remissionem peccatorum secun-
dam regulam vniuersali Ecclē- & secundum Evangelij senten-
tiam, consistitur: quia Dominus statuit regnum colorum non nisi
baptizati posse conferri, quod quia vires natura non habent, con-
ferre necesse est per gratie libertatem. subdit veto hac ad verba

Caelestij Augustinus: Si nihil de hac re deinceps diceret, qui
non eum crederet confiteri etiam infantibus in baptismo originalia
peccata dimitti, dicendo eos in remissionem peccatorum baptizari
oportere: & paulo post: Attendite ita que, quid Caelestius aper-
tissime dixerit, & ibi videbitur, quid vobis Pelagius occulauerit.
Caelestius quippe aduocari, & dicit: In remissionem autem peccato-
rum baptizandi infantes, non idcirco dicimus, vt peccatum ex tra-
duce firmare videamus: quod longe a Catholico sensu alienum sit:
quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exer-
cet ab homine; quia non natura delictum, sed voluntatis esse de-
monstratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diuersa baptizati
genera facere videamus: & hoc peruenire necessarium est, ne per
mysteri occasionem ad Creatoris iniuriam malam, antequam fiat
ab homine, tradi dicatur homini per naturam. hac in libello
Zosimo oblato Caelestius, quo palam fecit se negare o-
riginale peccatum, que recitans Augustinus, hac sub-
dit:

Hunc sensum quem vobis aperte Pelagius vel timuit, vel erubuit,
quem discipulus eius palam sine vili obsecratione ambagibus apud se-
dem Apostolicam profiteri non timuit, nec erubuit. Sed multum no-
riori memorat sedis Antistes (Zosimus scilicet) vbi eum vidit fer-
ri tanta presumptione precipitem, tanquam surtentem, donec (si pos-
set) fieri respiceret. maluit eum sensum suis interrogatibus collige-
re, quam disticta feriendo sententia, in illud abruptum, quo iam pro-
pendere videbatur, impellere. Ideo autem non dixi, aperte ceciderat,
sed propendere videbatur: quia superius in eodem libello suo de huius-
modi questionibus locutus, ante primis, velle attendere, &
casum litteras, quibus se confessorum esse responderat, diligenter le-
geret, sanaretur. Sed posteaquam ex Africano Episcoporum Concilio
rescripta directa sunt, quod fuerit confessorum, vt iustissime in eum sen-
tentia proferretur, cuncta legente, quia cuncta transmissimus, haetenus
de causa Caelestij Augustinus: ex quibus plane intelligis
certa fide testatur, quod fuerint partes Zosimi Romani
Pontificis in hoc iudicio, nempe instar medici Evangelici
curare hominem qui inciderat in latrones vulneribus co-
sectur, oleum primo infundendo, indeque vinum: vt
nihil penitus omiserit, quod & pastoris esset Christia-
nae mansuetudinis & misericordiae, & quod infracti iu-
dicii esset sedentis in Apostolico throno, dum ad-
huc indignum noluit excommunicationis vinculo sol-
uere.

At ille noluit quidem diaconi obiecta damnare, sed beati Pape In-
nocentij litteris non est ausus obistere: immo se omnia, que fecit illa
damnare, damnatum unquam se promittit, at que ita velat phreneticus, vt
requiseret tanquam leniter fatus, a vinculo tamen excommunica-
tionis nondum est crederet esse soluendus: sed interposito duorum men-
sium tempore, donec rescriberetur ex Africa, respiciens ei locum sub
quadam medicinali sententia lenitate concessit. Quam rem vera
si disposita per uicacia vanitate, quod promissit, velle attendere, &
casum litteras, quibus se confessorum esse responderat, diligenter le-
geret, sanaretur. Sed posteaquam ex Africano Episcoporum Concilio
rescripta directa sunt, quod fuerit confessorum, vt iustissime in eum sen-
tentia proferretur, cuncta legente, quia cuncta transmissimus, haetenus
de causa Caelestij Augustinus: ex quibus plane intelligis
certa fide testatur, quod fuerint partes Zosimi Romani
Pontificis in hoc iudicio, nempe instar medici Evangelici
curare hominem qui inciderat in latrones vulneribus co-
sectur, oleum primo infundendo, indeque vinum: vt
nihil penitus omiserit, quod & pastoris esset Christia-
nae mansuetudinis & misericordiae, & quod infracti iu-
dicii esset sedentis in Apostolico throno, dum ad-
huc indignum noluit excommunicationis vinculo sol-
uere.

At quoniam Paulini libellum Carthagine missum cor-
ram Zosimo, editum esse, vt ex eo Caelestius interrogare-
tur, que sunt recensita, declarant: licet idem libellus non
extiterit, tamen in alio libello, qui ab eodem Paulino ad eun-
dem Zosimum datus est extremo loco post damnatos Pe-
lagium atque Caelestium, pro gratiarum actione, nonnulla
intexta sunt de examine adhibito ab ipso Pontifice, cum
Caelestius praesens causam dicitur sistere se iudicio cog-
retur: quem hic reddere ex eodem Vaticano codice, opere
pretium duximus, est huiusmodi:

Beatitudinis tue iustitiam obsecro, domine Zosime Papa ve-
nerabilis. Nuncquam fides vera turbatur & maxime in Ecclē-
sia Apostolica, in qua prae fidei doctores, vt deprehenduntur faci-
le, ita veraciter puniuntur, vt moriantur in illis, nisi coereant,
quod deterius perperant: vt in illis vera sit fides, quam Apostoli
docuerunt, & Romana cum omnibus Catholicae fidei doctoribus
tenet

IX.
ZOSIMI
REVO CA-
RE NITI-
TYK CAE-
LESTIVM
AB ERRO-

X.

ZOSIMI
PASTORIS
AC INDO-
CTIS MON-
RA EGRE-
GIBUS EX-
PLET.

XI.

XII.
LIBELLI
PAULINI
DIACONI
AD ZOSI-
MVM.

tenet Ecclesia. Quod si, ut ceteri auctores hereseos, qui iam dudum ab Apostolica sede, vel a Patribus indicati, & extra sinum matris Catholice Ecclesie effusi, perpetua morte percussit: etiam hi qui nunc deprehensi sunt, vel deprehendentur, in perpallida sunt permanent: spiritibus gladio, quo interemuntur, traduntur: ut non Pelagius, Calvisinus, qui a beate memorie precessore tua beatitudinis Papa Innocentio (si res illam respiciam fidei, & in sua peruersa doliua perdurent) flagrantia sunt. Cuius sententiam sancta beatitudo tua, Celestius, cum a sole Apostolica audiretur, inter cetera precepit his verbis.

XIII. Damna ergo illa omnia, que in libello Paulini continentur, hoc est de questionibus? Et in alio loco: Cognovisti, quales litteras dederit fides Apostolica ad fratres & coepiscopos Africanae provincie? Adhuc dicitur: Damna illa omnia, que damnatumus, & tenes, que tenemus? Et iterum: Illa omnia damna, que iactata sunt de nomine tuo? Et iterum: Vel ea, que in libello suo exposuit Paulinus? Et cum me diceret, posse ea hic, qua illi obiecta sunt hereticum approbari, sancta respiciens Spiritu, Apostolica auctoritate respiciens inueniens & calumniantis verba, inuisibiliter profertur sententiam, qua ipsi Catholicos approbaret: illam si sanari vellet, cur ea, que huiusmodi sunt? Nolo nos circumdantur: Damna ea omnia, que tibi obiecta a Paulino, sine per famam iactata sunt? Cui non sufficiat ista sententia? Quis hinc non salubrem, tam amplius tribuens, tam piam respiciet alius, nisi quia sole deus est? Ille qui superius professus fuerat, se quocumque illi obiecta fuerant, si contra fidem vindicaret, esse damnatum audi: Damna, & non solum non damnata, sed ad inueniam tantam, & solum tendit? Unde non ignorat iam Ecclesia Romana rem suam, qui tam aucta spiritu, ut in eis contri adiret, & non damnare, que beatitudo tua damnari decreuit.

XIV. Ego tamen Deo & Christo Domino gratias ago, quod Ecclesia sua, sancta ita agi voluit, ut fides Apostolica, a qua oportuit ore duorum Pontificum heresim condemnari, ea damnata precepit: que a me Celestius fuerant obiecta: nam ego non damnationem, sed correctionem semper optavi & opto, cui nunc iam non mecum, sed cum vniuersa Dei Ecclesia causa est: sicut data ad beatitudinem tuam scripta testatur, cum contra Apostolicam sententiam venire nititur, negando originale peccatum, quod in omnes homines pertransiit, & vique ad suam mundum tenet hereditatem Adae illius, qui primus peccauit: quod in infantibus nisi per sacramentum baptisimi demittitur, vitam eternam & regnum celorum habere non possunt. Contra que etiam magister suus iurabat Pelagius, qui illa ipsa damnauit in iudicio Orientali, que iste in fidei Apostolica cura conatur asserere. Habet aduersum certam veteris Ecclesie doctores Catholicos plurimos Orientales & Occidentales, Meridiana partis & septentrionalis, qui in libro suo illum de originali peccato (si sanari desiderat) posuit docere. Habet beatum Cyprianum martyrem, beatum Ambrosium confessorum, Gregorium Nazianzenum, beatum Papam Innocentium. Habet etiam nunc, qui in corpore suo collucentur, si ille tamen hoc tanto certamine habiles indicat, aut certe qui vos loqui debet, si vult magis velle discere, quam praua docere. Habet quod primum est, beatitudinem tuam, cuius illum oportuerat obediens sententia, cum audiret, Damna. Habet postremo res lecturas, quibus misereri debet, si illi non vult: quibus (ut verbum martyris vtar) non propria, sed aliena dimittuntur peccata.

XV. Vnde oro beatam Apostolatam tuam, ut bene meum libellum suscipi iubeas, quo gratias referam tante solis, & sententia iustissimis pro parte mea latis: quem iudicio dixeris, ita me literarumque Basilicis sublatione a tua beatitudine cum Gesu fidei Apostolica directis, Carthagine conuenit quarto Non. Nouemb. die, ut adesset ad Apostolicam sedem, & tunc iudicio sanctitatis: ad quem me fugisse, suo gestum est, nec desinam in se pronuntiare, si aduersum me & non pro me fuisse lata sententia. Vbi tunc igitur nihil agere potuit: quia hi, qui ad fidem Apostolicam pronocant, desunt, quem oportuerat vti que merita sue appellationis adferre: maxime cum nihil agere appellatore, secundum etiam huiusmodi leges, pepercit est semper ille, qui vicit. Quod enim iam mea intererat, ut etiam apud vestram reuerentiam primum eius doctrina adimpleret, & scilicet, de quo conuadere possem, si dimitteretur hi, que illi a me obiecta fuerant, sic ea per Apostolicam sedem iudicium redolari, mereretur aliquid, nec prius se ordinari, quam purgari pateretur. Sed vnde peccata sua iudicium semper studeo, ingenium suum mutare in se. Non

se credit posse deprehendi, quoniam confidentiam semper in fidei habuit: in quibus demeritum caput conscientie sua nititur occultare. Quod iam duxus latere non potuit, sed manifestus publicatione spirituali per tuam beatitudinem gladio reseruitur, ne amplius ferui denotibus grece Domini fecerit in partes: quem pastor bonus felicitas & peragat caute custodia. Hinc autem libellum directi beatitudinis tue per Marcellinum subdacionem Ecclesie Carthagine si. Dat. sexto Id. Nouemb. ... hactenus Paulini libellus pro gratiarum actione missus ad Zosimum, quo res gesta ab ipso Zosimo aduersus Celestium magna ex parte persequitur redduntur. Que autem aduersus Pelagium Zosimus egerit, iam ex maiori assertionem narremus.

Certe quidem scriptorum eius temporis testimonio laudatur eiusdem Pontificis studium aduersus etiam Pelagium haresiarcham exhibitum: nam inter alios S. Prosper hanc per ironiam habet a: Errant sacrosancta benedictio sedis Petri: que ad vniuersam orbem Papa Zosimus ore sic loquitur: Nos autem, tamen infinitum Dei, &c. fuerunt eius modi littera aduersus emergentem haresim scripta ab ipso Zosimo Papa ad vniuersam Ecclesiam: quas ipsi, qui confitebantur Carthagine Episcopi Africani: reddidit ad eundem litteris, summo opere laudatunciam subdit paulo post ipse Prosper: Errauerunt Africani Episcopi ad eundem Papam Zosimum referentes, cuiusque in sententia huius salubritate laudantes, cum auit: Illud vero, quod in litteris tuis, quas ad vniuersos curasti esse mittendas, posuisti dicere: Nos autem, tamen infinitum Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, vnde nascuntur) ad fratrem & coepiscoporum nostrorum conscientiam vniuersa recitamus, &c. & post multa: Africanorum Conciliorum decreta beata recordationis Papa Zosimus sententia sua robur aduenit, & ad imperium detronationem gladio Petri dextera omnium armauit. Adhuc hanc Prosper.

Sed & Augustinus hinc ait de Pelagio b: Fessille enim iudicium Palestinum propterca illi videtur esse purgatus: Romanam vero Ecclesiam, vnde esse notissimum scitis, fallere viqueque non potuit: quamuis & hoc superit vtrouque conatus: sed (ut dixi) minime valuit. Resoluit enim beatissimus Papa Zosimus, quid imitandus precessor eius de ipso fecerit Gesu; Palestinis videlicet: Attendit etiam, quid de illis sententia predicanda in Domino Romanorum fides, quorum aduersus eius errorem pro veritate Catholice fidei concorditer flagrare cernebat, & paulo post: Cum venerabilis Papa Zosimo Synodus Africana responderet, quod vestra charitati cum ceteris instructionibus missimus, hanc Augustinus ad Albinum & Pitanum nobiles Romanos Hierosolymis agentes. Addit inferius eundem Zosimum Papam litteris suis, quas ad vniuersas Ecclesias dedit, preteritis eiusdem Pelagij blasphemias, quas vitarent fideles omnes. Recitat idem Augustinus fragmentum eorumdem aduersus Pelagi haresim Zosimi litterarum de peccato originali in epistola ad Optatum. Porro vtriusque, nempe Pelagij & Celestij, damnationem sic constat fuisse conceptam, ut nisi correcti gerent penitentiam, damnati toto orbe Christiano penitus censerentur. Meminit Celestinus Papa de epistola Zosimi aduersus Pelagianos data, dum scribit ad Episcopos Galliarum, itemque Genadius & Massiliensis, & Pollidius.

Accidit autem & tunc illud Romae, ut cum aduersus Pelagium atque Celestium in sacro Patrum confellu eorum Zosimo sententia lata esset, Sixtus Romanus presbyter, qui postea Pontifex Celestinus successit, primus omnium in eisdem palam inelamauerit anathema. Idque sanctus Augustinus ea de causa ab eo factum affirmat, quod more suo Pelagianis mentientes, de Sixto iparsissent calumniam, ipsum nimirum fuere Pelagianis, iactantes habere se Sixtum amicum atque patrum: ad quam quidem diluendam calumniam, sanctus presbyter magnis sumptis spiritibus ad debellandam eam haresim cum auctoribus atque sectariis inlurexit. habes hanc omnia satis expressa in epistola ad ipsam reddita a sancto Augustino, ubi hanc in exordio f: Quod enim fatendum est charitati tue, vides etiam nunc, cum fama iactaret, Nimirum gratia Christi in lauce: sed ut heresitista de nostris cordibus tergeretur, prime te

XVI. a Proff. etc. Colat. QUID ZOSI MUS AD VERASUS PELAGI VM.

XVII. b Aug. de peccat. orig. c. 1.

c Aug. de peccat. orig. c. 22.

d Aug. epist. 157.

e Genad. 1 de Eccl. dog. Pollidius.

XVIII. SIXTUS PRESBYTER VALDIVS IN SVRGIT IN PELAGIVM.

f Aug. epist. 157.

prorem anathema. cum populo frequentissimo pronuntiasse. eadem
 sana non taceat. Deinde cum litteris Apostolicae sedis de illorum da-
 minatione ad Africanos missis tua quoque littera ad venezolanos sentit. Au-
 relum consecuta sunt. quia tamen si breues erant. tamen tamen vigo-
 rem aduersus eum errorem satis indicabant. Nunc vero cum apertius
 & latius. quid de illo dogmate conuersus sentiret. in litteris tuis fides i-
 pla nobiscum Romana Ecclesia loqueretur: non solum illud omni tri-
 stitia nubilum fugit de cordibus nostris. sed etiam tantum ibi latitae
 humen effulsit. ut nihil egisse in nobis videretur ille moros & timor. nisi
 successorum ampliorem iuguriam gaudiorum. hac Augustini
 ad Sixtum. Qui etiam de illud ad sui purgationem ad-
 iecit. ut aduersus eisdem Pelagianos. quibus amicus di-
 cebatur. commentarius scriberet. Testatur id qui-
 dem ipse Augustinus a laudans hac de re animi ipsius con-
 silium.

Aug. epist. 104.

XIX.

Zosim. epist. 1. 1. ep. Rom. 1. 1. epist.

HONORIVS IMP. RE-SCRIBIT CONTRA PELAGIVM ATQVE CAELESTIVM.

Accidit post haec. ut quidam ex clero Romano obni-
 tentes Zosimo Papa. ab eodem fuerint excommunicati:
 qui furore periti ad Imperatorem Honorium de Zosi-
 mo conuoluerunt. Quos idem Pontifex. da-
 tis litteris significauit. sententia excommunicationis da-
 mnatos. a nemine suscipiendos: extant ipse h. communitio-
 nis Zosimi littera. quas ad presbyteros & diaconos Ra-
 uennam scripsit. Fuisse hos fautores Pelagii. quos idem
 Zosimus rebelles & perturbatores omnium vocat possu-
 mus intelligere. Cum igitur (vt dictum est) Romae a Zosi-
 mo Papa & sacro collegio clericorum Pelagius atque Ce-
 lestus damnati essent. ab eodemque Zosimo ad vniuersos
 Catholicos Ecclesiae Episcopos de ipsorum condem-
 natione litterae scriptae essent. mox eas consecutus est
 Honorii Imperatoris scriptum aduersus eosdem hereti-
 cos. Accepimus illud e latebris antiquitatis erutum a
 viro doctissimo pia memoriae Henrico Grauiio professore
 Louanienfi. dum Romae ageret sub Gregorio XIV.
 Rom. Pontifice. iam ante vocatus a Sixto. nactus est ipse
 ex codice monasterii S. Vedasti Atrebatensis. Et licet men-
 dis nonnullis abundet. meretur tamen in ea veneranda an-
 tiquitas etiam pannis attrita cultum. Est autem ipsius hu-
 iusmodi:

Impp. Honorius & Theodosius Aug. Palladio Praefecto Praetorio.

XX.

* emer- sisse.

HONORII IMP. LEX ADVERSVS PELAGIANOS.

Ad contruersionem Catholicae simplicitatis lucem semper splendore
 radiantem. dolo & artu ingenio. nouam subito emicuisse. vt sciam.
 perulgata opinione cognouimus. quae fallaciae fuerit obumbrata me-
 dactis. & furioso tantum dehaerata lucifamine. stabilem quietem
 caelestis conatur attrahere fides. dum noui acuminis commendata.
 venter ingenio notam plebeis affirmat vtilitatis. Contra cum caelestis
 ac prudentia singularis palmarum fore. communiter approbata destrue-
 re. Cuius impia commentationis auctores Pelagium Caelestinumq.
 crebentur extitisse. Hi parentis cunctarum rerum Deo. praecipueq.
 semper maiestati. & tot omnipotentis vltima omne principum tran-
 sferunt eam trancum inuoluntatem sua voluntate assignant. vt cum
 formandi mundi opificem. curam sumeret. qualitatibus. hominis
 strenuam profunda spirare. conuersione libi ariet. fundari muneris. fi-
 det. antefereat exordium. & mortem praeniteret nascituro. non hanc
 insidius viciis fluxisse peccati. sed exegisse penitus legem immutabilia
 constituti. ad deum. andiam teri exitu in uicij non nihil prodesse absti-
 nentiam delinquendi. cuius ita via putatur adstricta. vt non possit
 aboleri deinceps: primitiui hominis errorem. in quem capta mentis
 inoprationis caecitas transisset. dilapsim ad posteros non fuisse. tan-
 tumq. apud eum. quem male. suade gratiae infelix rapuisse illecebra.
 transeptionem interditi exitu & discrimini. Cum euident Catho-
 licos legis omnisaria testetur auctoritas. illum interitus omniam
 fuisse vellebulum. quem diuina & acceptionis salubrem liqueat corru-
 pisse mandatum. Aliud. quam plurimum. que sermo respuit. lex refutata.
 que perpenit cum sit recordari etiam sub auspiciis placendi. que
 maturato remedio & celestitate fustina oporteat intercepti. ne corrobo-
 rato visu nequitia adolecentes vix valeant cohereri. Siquidem aures
 mansuetudinis nostrae. cui fama perstrinxerat. intra sacratissimam
 vrbem nostram. aliud. Ios a hoc pestiferam virus quorundam inoleuisse
 peccatorum. vt interrupto directo credulitate vramite. fustis in parte
 fimbriae distendendi. monstra impicata. distensionis undulca sunt: nouaque
 scandali fontem concitato. beatissimi Ecclesiae haecenus nutit. inten-

tata tranquillitas. alii iter aliud. incipiti interpretatione scilanti-
 bus. At. & alioia a sanctorum apicum claritas. ac dilucida. quod sequi
 vniuersus debet. explanans. pro capto versipelli ingenio profanam
 honorum more aserum mouentibus questionem. Palladi parenti cari-
 sissime atq. amantissime.

Ob quam rem illis tuis. eucloritas vultura in omne auium lege-
 no. struisse cognoscit. vt pulsus ex vrbis primitus capitibus dogmatu
 excedendi. Caestio atque Pelagio: si qui huius de caetero sacrilegi fi-
 liatores. quibuscumq. locu potuerint reperiri. aut de praesentate da-
 mnata aliquem rursus proferre sermonem: a quocumque corrupe. ad
 competentem Iudicem pertrahantur: quos. siue clericus siue laicus
 fuerit. deserendi habeat potestatem. & sine praescriptione disputationu
 tenebras introferre deprehenderit. contra Apostolicam scilicet discipli-
 nam. Euangelicamque clarant & sine errore sententiam: vasa vultu
 scilicet calliditate. pugnantes. innolescent. siue splendentem fidem veri.
 ambagibus distendendo.

Hos ergo repositi vbi cumque de hoc tam nefando scelere conferen-
 tes. a quibuscumq. inebens corrupe. deductosq. ad iudicium publi-
 cam. promissu ab omnibus accenseri. ita vt probationem conuicti cri-
 minus slylus publicus insequatur. ipsi innoxerati exitu de portatione
 damnati. Deet enim originem viti. a conuictu publico sequatur. nec in
 communi ecclesiastice consistere. qui non solum sacro nefario
 detestandi. verum etiam exemplo venenati spiritus sunt canendi. In-
 uat autem per omne penit Imperium nostrum. que mandata extendit-
 tur. huiusmodi promulgata & diffundis: ne scientie fortasse distulatio
 passim praesert erroris atq. impiani se quisq. putet audire. quod conde-
 mnatum vigore publico. se finxerit ignorare. Data prid. Kal. Maiis.
 Rauenna. DD. NN. Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. Conss. ha-
 ctenus sanctio Honorii Imperatoris.

Ad hoc ipsum Imperatoris scriptum alluisse visus est
 Iulianus Pelagianus. dum ait aduersus Catholicos c. Si pro-
 vobis potius ab imperatore responsum est: cur non in medium profici-
 tis. & hoc publicis potestatis allegatis. vos esse monstrantes. quorum
 Christianis Principes approbati fidei: haec ipse insulans. canil-
 lare conatus ipsum non scriptum. sed & exprobrans Catho-
 licis. quod ab Imperatore auxilium petissent. Hunc vero
 ita perulenter agentem S. Augustinus aduersus scriptis e-
 gregie confutauit. Meminit eiusdem quoque Honorij
 Imp. edicti Possidij d. editumque ab eo affirmat. postquam
 ab Apostolica sede cognouit Pelagium atque Caelestinum
 esse damnatos. ait enim: Et hoc tale de illis Ecclesiae Dei Catholicae
 prolatum iudicium etiam piissimus Imperator Honorius audiens. ac se-
 quens. suis eos legibus damnatos. inter hereticos haberi debere. consti-
 tuit. Vnde nonnulli ex eis ad sanctae matris Ecclesiae gremium. vnde res-
 siliant. reuertunt. & adhuc alij redeunt. innotescens & praesentate
 aduersus illum detestabilem errorem recta fides veritate. haec
 Possidij. qui egregiam aduersus eosdem a S. Augustino
 nauatam operam commendat.

Ceterum post damnatos Romae a Zosimo Pelagium
 atque Caelestinum. & post promulgatam in eosdem Honori-
 j sanctionem. Concilium Carthaginense sequenti die er-
 rores Pelagij condemnasse. inde patens deducitur argu-
 mentum: quod cum sanctificatione Possidij certum sit. Hon-
 orij legem aduersus eos lata fuisse. postquam idem Ro-
 mae damnati essent. & consuetudine ipsum edictum Honorij
 datum (vt vidimus) hoc anno sub dictis Consulibus pridie
 Kal. Maias. praesentate editio canonum facta legatur Kal.
 Maiis. sub qua etiam die repetiti ibi habentur canones
 Concilij Mileuitani aduersus Pelagianam haereseum constitu-
 tione: plane liquet dicta die in eo Concilio eam haereseim esse
 damnatam.

Cum igitur Pelagius cum suis Romae a Zosimo Papa
 damnationis sententiam accepisset. sparsisq. per Christia-
 num orbem eiusdem Pontificis aduersus eosdem scriptis
 litteris. earundem auctoritate vbi que locorum Fideles
 populi contra Pelagianos anathema in clamarent: qui in
 errore obstinationis animo remanserunt. odio tabescen-
 tes. exulcerati inuidia. non habentes. quid iam detecti fa-
 cere possent. ad calumnias concinnandas slylum excecun-
 t. Praestitit id in primis. qui post Pelagium atque Ce-
 lestinum seclera illius habebatur antesignanus. Iulianus Epi-

scopus Capuanus : qui patrociniū heretis & hereticorum suscipiens , pro ipsius aduersus Orthodoxos quatuor libros edidit , atque duas epistolas , quarum alteram Romanis misit , alteram nomine decem & octo Episcoporum scripsit ad Theodosianensem Episcopum , meminit horum omnium S. Augustinus a. At quid his inter alias è stomacho concocato odio in Zosimum Papam , Romanū clericum atque ipsū S. Augustinum calumnias virulentas e-
gominat quos omnes ipse confutat Augustinus nam in primis quod ad Zosimum spectat , hæc ait b : *Quale est autem , quod beata memoria Zosimum Apostolica sedis Episcopum (vt in suo prædicatore perscriptis) præuentionis accusas ? qui non recessit a suo prædicatore Innocentio , quem tu nominare timuisti ; sed maluit Zosimum , quia egi primitiuo lenius cum Celestio ; quoniam se in his scribis vestris , si quid distulisset , paratum esse dixisset corrigi , & Innocentii litteris confusurum esse promiserat . & alibi c : Innocentii successorem crimine præuentionis accusas : quia doctrina Apostolica & sui decessoris sententia noluit refragari . Sed hoc intermisi tacere , ne animum tuum , quem saluare potius cupio , laudibus tuo damnatorum excitem . hæc ipse quibus apparet cum Pelagio atque Celestio damnatum quoque fuisse à Zosimo ipsū Iulianum Episcopum Capuanum . At de eius calumniis in Zosimum hæc tenus .*

XXVI. *Aug. cont. Iul. l. 1. c. 12. & 13.* Quid insuper idem Iulianus cum suis in Romanam clericum est stultit , ipse etiam sanctus Augustinus alibi docet his verbis d : *Quintiani Romanus clericus arguunt scribentes , eos iustitiam terrore percussos , non esse submissi præuentionis crimine admittente , vt contra priorem sententiam suam , qua Gellius Catholicus dogmanti asserant , postea pronunciant malum hominum esse naturam . Immo vero Pelagianis esse falsam putauerunt , nouum & execrabile dogma Pelagianum vel Celestianum periculi quorundam Romanorum Catholicis inuentibus posse , quando illa ingenia quatenus negando errore peruersa , non tamen contemptibilia . cum studiose corrigenda potius , quam facile damnanda uiderentur , aliquando lenius , quem strenuus postulabat Ecclesie disciplina , tractata sunt . Ter enim & tanto inter Apostolicam sedem & Afros Episcopos concurrentibus & recurrentibus scriptis , Ecclesiastici etiam Gesta de hac causa apud illam sedem Celestio presente & respondentem confectis : quæ tandem epistola uenerande memoriae Papæ Zosimi , que inter locutio reperitur , ubi præcepit credi oportere , sine ulla uita peccati uirginalis hominem nasci ? usque iam profuso hoc dicit , usque iam omnino confersit . Sed cum hoc Celestius in suo libello posuisset , inter illa duntaxat , de quibus se ad hoc dubitare & instrui uelle confessus est in homine acerrimi ingenii , qui profecto se corrigetur , plurimum profusus , uoluit ad emendationem non falsitas dogmatis approbata est . Et propterea libellus eius Catholicum dicitur esse , quia & hoc Catholica mentis est , si qua forte aliter sapit , quam ueritas exigit , non ea certissime desistere , sed detecta ad demonstrata respicere . Non enim hereticas , sed Catholicas apostolus loquebatur . ubi ait c : *Quot quot ergo perfecti , hoc sapiamus : & si quid aliter sapimus , id quod Deum uult reuelabit . Hoc in illo factum esse præbatur , quando se litteris beate memoriae Papæ Innocentii , quibus de hac re dubitatio tota sublata est consentire respondit , &c. que superius dicta sunt .**

XXVII. *Aug. cont. Iul. l. 1. c. 12.* Sed quid in Augustinum idem ipse Iulianus Pelagianorum aduocatus ? Audi hæc ipsū Augustinum referentem f : *Dico me quoque ipsum in noua esse sententia mea : & incho conuersionis meæ hoc sensisse , quod tu . Sed fallor , aut falleris , siue calumniator sis , que nauis diua , siue non intelligendo , uel potius non legendo ea , que tunc dixi . &c. pluribus enim aduersus te ab eo iactatas calumnias confutat . Sed de his hæc tenus : reliqua enim præterimus , vt cum calumniatus est Iulianus Catholicos omnes eadem sapere , que Manichæi , ex eo , quod dicerent humanam uirtutem esse naturam .*

XXVIII. *Constan. Passus A. Pelagianis.* At parum fuit Pelagianis calumniis agere uerum quō magis & Romani Pontificis auctoritate , & lege Imperatoris se se perstringi sentirent , eo audacius correpti fuere , in Catholicos insillere . Quid enim in humilis conditionis viros admiserint , ex his , que in Constantium uirum clarissimum Vicarij Præfectum perfunctum perpetrarunt potest intelligi de quo pauca tantum hæc Prosper hoc an-

no scribit in Chronico g : *Hoc tempore Constantinus seruum Christi ex Vicario , Romæ habitans . & pro gratia Dei Pelagianus rōssiens , sanctione cordandem multa perualit , que illum sanctis confessoribus sociarunt hæc Prosper .*
Sed que sunt reliqua de rebus Pelagianorum profuquantur oratione . Sanctus Augustinus , qui (ut ait Possidius) decem annos aduersus Pelagianam hæresim infatigabili studio laborauit , præter alias complures lucubrations aduersus eam editas , hoc anno , nempe post damnatum Romæ eandem hæresim , duos edidit libros , alterum de gratia Christi , alterum uero de Peccato originali , ambobus ad Albinum , Pinianum , & Melaniam Iuniores sibi notos Hierosolymis degentes : ut ubi Pelagius de sua purgatione securus sedem constituerat , quo maiori facilitate hæresi sua Orbem inficeret , ibi ad salutem omnium paratum aduersus uenena distrahatur antidotum : illuc enim religionis ergo Christiani frequenti certu concurrere soliti erant . De iisdem uero libris hæc ipse Augustinus h : *Postquam Pelagiana heresi cum suis auertoribus ab Episcopo Ecclesie Romane , prius Innocentio , deinde Zosimo , cooperantis . Concilium Africanorum litteris , conuicta atq. damnata est : scripti duos libros aduersus eos , unum de Gratia Christi , alterum de Peccato originali . hæc ipse .*

Porro cui hæc tenus aduersus Pelagianos pugnandum fuit : nouum iam ac planè contrarium priori certamen incubuit , nempe aduersus eos , qui negarent penitus liberum arbitrium , sed omnia Dei gratie tribuerent . Erant hi ex monasterio Adrumetino , qui (inquit ipse Augustinus) quod grauius est , negabant in die Iudicii Deum esse redditurum premium secundum opera hominum . Contra uero alii ibi se defendebant liberum arbitrium : ut negarent Dei gratiam , asserentes eam secundum merita nostra dari . Scripsit igitur ipse sanctus Augustinus ad utramque partem confutandam duos commentarios , alterum de Gratia & libero arbitrio , de Correctione uero & gratia alterum , ambos ad Valentinum & monachos Adrumetinos : ad quos etiam extant duæ epistolæ , in quarum posteriori , hoc anno se eam scripsisse , significare uidetur his verbis *Quod Papa Zosimo de Africanis Concilio , scriptum est . euius , rescriptum ad uirum totius Orbis Episcoporum missum . & quod posteriori Concilio plurimario Africa contra ipsum errorem breuiter constitutum , & supra memoratum librum meum , quem modo ad vos scripsi , hæc omnia & in presenti legimus cum ipse . & per eos uisum uobis . uocat posterius Concilium illud , quod hoc anno est celebratum . sic ab eo dictum respectu prioris , cuius idè memingrat , sub Innocentio Papa Carthagine celebrati . Vides , lector , simulac pullularunt infructuosi palmites negantium liberum arbitrii , continuo ab Augustino fuisse conuulsos , sicut & scarios malos fructices , ex quibus recentiorum Nouatorum praua dogmata plantæ adulterinæ oborta sunt .*

Hoc anno , qui primus est post Consulatum Honorij vndecimum , & Constantinij secundum , mense Februarij celebratum habetur Concilium Telenense : ita quidem mendose legitur , sed Teleptense restituendum est . erat Teleptense prima sedes prouincia Bizacene , cui Donatianus nomine Episcopus præerat , qui huic Concilio præfuisse legitur : quem & inuenies subscrispsisse Concilio Mileuitano eodem sedis titulo , nimirum ; *Donatianus Teleptensis prima sedis subscrispsit* . qui item reperitur nominatus in Concilio Carthagenensi hoc anno Kalend. Maii habitato : nam ibi in fine hæc de electis indicibus : *De prouincia Bizacena cum sancto seno Donatiano Primato , Cresconius , Iocundus , & Amilianus* . quos inuenies recensitos in dicto Concilio Teleptensi , nempe Cresconium , Iocundum , & Iulianum loco Amilianij Episcopos , qui Concilio interfuerunt ; vt non sit , quod dubites , Telenense , esse restituendum ; Teleptense . In quo quidem Concilio nihil aliud præterea factum reperitur , nisi quod ad causæ , de qua controuersia uertebat , definitionem , nulla est recitari decretalis epistola Sincij Romani Pontificis ad Africanos Episcopos data : vt planè intelligi possit , quanta esset obsec-

XXIX. *Aug. cont. Iul. l. 1. c. 12.* *VERS. PELAG.*

Aug. Rescript. l. 2. c. 50.

XXX. *DISSESIONES DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO AD RUMETINORVM MONACHORVM . Extant ea . 7. eum dicitur . epist.*

XXXI. *DE TELEPTENSI CONCILIO BIZACENÆ Prouinciae .*

uantia Africanae Ecclesie erga decreta Romanorum Pontificum, cum in Concilio primo loco olim ab illis epistola recitari iuberentur: quod & antea factum in Vincentius & Fortunatus legati testati sunt. Quid præterea ibidem actum sit, nihil apparet.

XXXII. S. AVGVST. LEGATVS A ZOSIMO PAPA. 4. August. ep. 117.

Contigit in super hoc ipso anno, vt S. Augustinus & alii Episcopi in iungeretur legatio à Zosimo Romano Pontifice in Caesarem Mauritaniam. Fidem sane facit huius rei ipse Augustinus in exordio epistolæ ad Optatum, in qua hæc habet: Ille litteræ, quas ad Mauritaniam Caesariensem misisti, me apud Caesarem præsentem venerant, quo nos inuicem nebulis à venerabili Papa Zosimo apostolica sedis Episcopo Ecclesiastica necessitas traxerat. Porro Possidius ait non Augustino tantum, sed & aliis Episcopis committam fuisse huiusmodi legationem; quos illos puto, quos iam nomina recitantur in ipso exordio Gestorum cum Emerito. Quid autem ibi agi contigerit, idem sanctus Augustinus his narrat verbis: *Orta est nobis necessitas pergens in Mauritaniam Caesariensem. Ibi apud ipsam Caesarem Emeritum Donatistarum Episcopum vidimus, vnum scilicet eorum septem, quos pro sua causa defensionem delegerant (Donatitas videlicet tempore Collationis Carthagine olim habitæ) & qui in eadem causa maxime laborauerat. Quæ cum illo egerimus, presentibus Episcopis eiusdem provincie & plebe Caesariensis Ecclesie, in qua ciuitate & cuius & memoratorum hereticorum Episcopus fuit, Ecclesiastica Gestarestantis, que in metu habentur opuscula. Vbi non inuenimus, quid responderet, totum sermonem meum, quem de solu Maximianus in auribus eius & vnum, qui aderant explicari, tanquam interius audiret. Hic liber, vel hæc Gestas sic incipiunt: Gloriosissimus Imp. Honorio XII. & Theodosio ocl. auum Conf. est hic quidem præfens annus. Extantque ipsa Acta cingenta signata in eodem Consilii bus, XII. Kal. Octobris: quorum meminit & Possidius, qui interfuit, ait, que d.*

XXXIII.

Postea in Caesariensi Mauritanie ciuitate constitutus venerabilis memoria Augustinus, quo cum venire cum aliis coepiscopi, sed à apostolica littere compulerant, ob terminandos videlicet alias Ecclesiastica necessitates. Hæc ergo occasione prouenit, vt Emeritum eiusdem loci Donatistarum Episcopum, quem sic se præcipuum in illa Collatione habuerant defensorem, videret, & cum eodem publice in Ecclesia, populo adstante diuersæ communionis, ex hoc ipso dispartaret & prouocaret Gestis Ecclesiasticis: vt quod forte (sicut dicitur) prosequi potuit in Collatione, sed permissus non fuerat, in presentibus aliquibus potestatis prohibitione, aut potentia securus dicere minime dubitaret: & in sua ciuitate, suis omnibus præfatisque ciuibus, fiducialiter propriam defendere communionem non denegaret. Istenus hæc hortatione, nec ipsorum parentum & ciuium instanti petitione id facere voluit, qui ei pollicebantur, se ad eius redituros communionem, etiam eum discrimine patrimoniorum, salutisq; sue temporalis, si modo Cartholicam superaret asserionem.

XXXIX.

At ille amplius dicere illis Gestis nihil voluit, nec valuit, nisi tantum: *Lani illa (inquit) Gestas continent apud Carthagem in re Episcopi confecta, vix vt videremus, an committi fuerimus. Et iam à Notario, suo loco, vt responderet, admodum, & retineret, cum cunctis manifestata dissidentia Ecclesie Dei augmentata, firmamenta prouenerunt. hæc Possidius. Exprobrat id ipsum pluribus S. Augustinus agens aduersus Gaudentium, & redundique hominis dicacitatem, cum tum ipse, tum alij Donatistas effutirent, non licuisse in Collatione illa Carthagenensi, vel metu armatorum, vel gratia præfidentis magistratus, prosequi causam: quam modo tali occasione, vbi nullus metus, omnique adesset securitas, in ciuitate propria, impellentibus licet suis, omnino tacerit, caute dissidens, quam fovebat iniquam. Quo tempore ipse inquit Augustinus scripsisset librum de Correptione Donatistarum, propter eos, qui volebant illos legibus Imperialibus corrigi. est hæc epistola ad Bonifacium Comitem scripta.*

XXXV.

Quid præterea magna ciuium utilitate idem S. Augustinus egerit, cum Caesare esset, ipse alibi alia occasione narrat his verbis: *Denique cum apud Caesarem Mauritanie populo dissidens pugnam ciuilem, vel potius pluriquam ciuilem, quam Caesariam vocabant: neque enim ciues tantummodo, verum*

Aug. cont. Gaud. l. 2. c. 14.

Aug. Re. tra. l. 2. c. 48. g. Aug. ep. 50.

Aug. de Civ. l. 4. c. 24.

propinqui & fratres, postremo parentes ac filii lapidibus inter se, in duas partes diuisi, per aliquos dies continuos certo tempore annis succurrerit dimicabant, & quisque vt quemque poterat occidebat. Ego quidem granditer quantum valui, vt tam crudele atque inueteratum malum de cordibus & moribus eorum auerterem, pollicemur, dicendo. Non tamen egisse aliquid me patari, cum eos audirem acclamantes, sed ceteros stentis: acclamationibus quippe se deceri & delictari, scilicet autem lacrymis indicabant. Quod vbi aspectu, immanen illam confecturam à patribus & auis, longè à maioribus traditam, qua peiora eorum hostiliter obidebat, vel potius possidebat, deusdem antequam re ipsa id ostenderetur, credidi. Moxq; sermone sumo, ad agendas Deo gratias corda atque ora conuertit. Et ecce iam formis odio vel amplius anni sunt, proprio Christo, ex quo illi nihil de tentatum est, hactenus de his ipse.

Irreperant & alij ex Gentilium ritu in Africanam Ecclesiam prauis vsus, quos idem S. Augustinus verbi Dei falce succidit, vt inter alios illi, de quibus sic ipse ad populum i pro concione: *Isti enim infelices & miseri homines, qui balationes & saltationes ante ipsas basilicas sanctorum exercere nec metunt, nec erubescunt, est Christiani ad Ecclesiam venerint, Pagani de ecclesia reuertuntur; quia ista consuetudo balandi de Paganorum obseruatione remansit. Et iam videte, quid sit ille Christianus, qui ad ecclesiam venit orare: & negligit oratione, sacrilegia verba Paganorum non erubescit ex ore profere. Videte tamen, si uos carissimi, si iustum est, vt ex ore Christianorum, vbi corpus Christi ingreditur, luxuriosum canticum quasi venenum diaboli possetur. hæc ipse, ex cuius quoque prædicatione balationes sublatæ fuerunt, quas saltando more Gentilium exercebant: saltatio tamen remansit; sed vocem balandi, pro saltando, vulgus tenuit.*

Rursum vero de alia ex idololatria manante, sed iam proscripta consuetudine ita ad eundem populum: *Et licet credam, quod illa infelix consuetudo, qua de paganorum praua obseruatione remansit, iam nobis castigantibus, & de locis istis fuerit. Duo insperantes, sublatæ tamen si adhuc agnoscatu aliquos illam forsidiuam turpitudinem de inimicula vel ceruicula exercere, ita diuersimodè castigatæ, vt eos peniteat rem sacrilegam commisisse. Et si quando Luna obscuratur, alibi aliquos clamare cognoscitur: & ipsos admonere, denunciante eis, quam graue sibi peccatum faciunt, quando Lunam, qua Deo iubente certis temporibus obscuratur, clamoribus suis à maleficio sacrilego ausu se defendere possunt confidunt. Et si adhuc videtur aliquos ad fontes, aut ad arbores votari reddere, & sicut iam dictum est, sortilegia etiam & diuina, vel periculatoris inuenerit, phylacteria etiam diabolica & charactères, aut herbas vel succos sibi aut suis appendere: diuersimodè tanta eorum peccata increpantes dicere, quia quicumque fecerit hoc malum, perdit baptismi sacramentum. Et quia audiuimus, quod aliqui vires vel mulierita diabolus circumueniat, vt quinta feria nec viri opera faciant, nec mulieres lanificum: coram Deo & sanctis Angelis eius congratulantes, quia quicumque hoc obseruare voluerint, nisi per prolixam & duram penitentiam tale sacrilegium emendauerint, vbi asserum est diabolus, isti & ipsi damnandi sunt. Isti enim infelices & miseri, qui in horum locis in quinta feria opera non faciunt, non dubito, quod ipsa opera die Dominico facere nec erubescunt, nec metunt. Et idem quoscumq; tales esse cognouerit, diuersimodè castigat. Et si se emendare noluerint, nec ad colloquium, nec ad conuiuium vestrum eos venire permittite. Si vero ad vos pertinent, etiam flagellu cadite: vt vel plagæ corporis timeant, qui de anima sua salute non cogitant. hæc ipse: de quo & superius diximus, ab ipso sublatum fuisse in festis sanctorum martyrum vsum circæ, conuiuia, atq; choreas: de quibus amouendis adhuc eiusdem sermones extant ad populum habitæ.*

Inscelatus est pariter abusus illos, quos ex neglegentia quorundam Christianorum sensum illabi cognouit, eodemque ipso sui ortu conuellendos curauit, mirum de illis, qui neglexerent interesse sacris Missis, quare recederent, antequam abolerentur, quique sermones in ecclesia miserent, dum Missæ dicebantur, sed & in eos, qui quærentur de prolixitate Missarum: de his enim ita habet l. Adhuc quoque (quod valde dolendum est) conueneri vobiscum volo, quia sunt aliqui & maxime potentes huius mundi,

AVGVST. CORRIVT. PRAYVM. CÆSARIENS. EIVM VIVVM.

XXXVI. August. de temp. serm. 111. BALATID. NES. LAV. GVST. IN. SECTATI.

XXXVII. QVASIT. PERTISTO. MES. ASD. LERE. CO. NATIV. AVGVST.

Aug. de civ. l. 2. c. 24. De Civ. l. 2. c. 24. De Civ. l. 2. c. 24. XXXVIII. IN ADVSIV. AVG. DA. CL. AMAT.

Aug. de temp. serm. 111.

quoniam non veniunt ad Ecclesiam, non sunt devoti ad laudes Dei celebrandas, sed cogunt prohiberentur, ut abbreuiet Missam, & ad eorum libitum ceteri: nec ei licet morem Ecclesiasticum sequi propter illorum gulam & auaritiam, &c. Vides morem primitivum canendi omnes Missas & confidera, unde introducitum sit, vt eadem etiam voce submissa dicantur: & vnde pariter euenit, vt in ipso introitu Missae, dicta antiphona, qui sequitur psalmus non ipse integer ex more primitivo, sed vnus tantum ipsius versus dicatur. Acti in ipsa Romana Ecclesia, non vt psalmus vnus duntaxat ante Missam praecineretur, sed integram Plalterium cum antiphonis psalleretur, Caelestinus Papa (vt suo loco dicemus) constituit. Sed de his haecenus, in qua diuertimus occasione ipsius Augustini legationis ad Ecclesiam Caesariensem a Zosimo Papa ipsi ac collegis Episcopis credita. Quo tempore certum est, eundem scripsisse epistolam ad Orientium de origine animae, & aduersus Pelagianos: id quidem ex eius scriptiois exordio redditur manifestum. Vt plane mirum sit considerate res omnes ab eodem Augustino hoc anno gestas atque conscriptas, quarum facta est a nobis superius mentio, vnde idem ipse ad Albinum & socios inter occupationes nostras, multo apud Carthaginiem, quam vbi cumq; alibi densiores, &c.

Hoc item anno Zosimus Papa ad Gallos Hispanos, & Afros decretalem epistolam dedit aduersus eos, qui ad sacerdotium consecrum pronuntiant absque alia praevia ministrante in singulis, qui sacerdotium praecedunt, ordinibus: definiens quantum temporis in quolibet ordine quis debeat ministrare, non extant ipsae quidem litterae, sed eadem repetit in epistola e eodem argumento conscripta hoc eodem anno ad Helychium Episcopum Salonitanum.

Quod insuper ad res Galliarum spectat: hoc item anno Zosimus Papa Proculum Massiliensem Episcopum ob illicitas Episcoporum ordinationes damnatum, nona adhuc molentem litteris est insciscatus, scribens de his ad Patroclum Episcopum Arelatensem epistolam, quae in veteri Arelatensi codice sic descripta habetur:

Zosimus Patroclo Episcopo Arelatensi.

Cum & in presenti cognoveris, & frequenter a nobis litteris ipse sis munitus, vt auctoritate Metropolitanam, quam tibi Apostolica sedes promunciatione firmavit, Proculi auctus conatibusq; illi, quibus adhuc reputat aliqua posse turbare, huius rei * oppressus occurreres, reuertens rogare, censuras, quam pro regularum confirmatione susceperas, quippe cum & tibi nostrum delegatum nosse officium: & illum, quos esse damnatum miror, quid post ista Proculi fecit ac vixit illi, quae consueuerat, aut proua committere. Quis iam patiant, vnde istam habeas potestatem tuam, vt censuramus, consueimus, quicquid, de illi ad nostras regiones veniant, sine tua non suscipiendos esse, Formata, nec prohibendum quem non pronuncia positis ipse probauerit? Post istam ecce delegationem ad nos rator aduenit, Proculum quasi conuersus tuldero, & vt morib; suis inuixisse sibi quosdam idoneos turbationibus hominibus, & post illa, qua illi interdiximus, ordinasse. Sed sciam quibus hanc epistolam volumini in notitiam peruenire, suscepisse nullatenus posse, quia aut contra regulas repente, aut postquam interdiximus, illi sunt ordinati. Dat. III. Non. Mar. Honorio XII. & Theodosio VIII. Aug. Const. quo etiam tempore eodem argumento litteras scripsit ad Massilienses, quae ex eodem Arelatensi codice petite sic se habent.

Zosimus clerico, ordini, & plebi consilientii Massiliae.

Non mirer Proculum inconstata adhuc fronte durare, & oblitum penitus pudoris quorundam digna damnatione committere, nec aliquando desistere, vt toties communitis prohibitisq; non cesset esse * certum vestra dilectionis tua quae sola notus est turbatione confundit, nec Ecclesiam patitur esse concordem, cum suis indiget semper officii, quatenus agere postrema prioribus, malum aliquid quod ante commiserat, in penam emendet. Cum ipse lam non sit Episcopus, Episcopos facit, & hinc iam Legator alius se dicit posse praetere, quod datum sibi aliquando inuenerit tenere non potuit. Adde sibi, iungitq; iniqua mentis homines & qui sibi possunt ferre damnato, per quosdam

turbaram stultitios cogitat, ac sua siliens societate conficit. Sed habeo fratres charissimi, vestri curam molestis ferens, quicquid ille quodidam anfibus facit, id vos Christianum populum, & qui in vestra charitate perspicat, posse persevere, nec eius vitiare saltu, aut repugnare conatibus. Idcirco curam vestri licet & prioribus commiserim litteris vestre Metropolitanis prouinciae fratri & Coepiscopo nostro Patroclo, tamen iterum committo, vt ipsius tati consilio, & pro disciplina ratione formati eius obtemperantes iuribus dignum positum accipere sacerdotem. Datum quarta Nonis Marti Honorio duodecimum & Theodosio octauum Aug. Const. haecenus res gestae in causa Procli, instigante Patroclo, viro haud laudato, sed vt alienae sedis inuatore, admodum improbatu, qui Zosimo Papae nescienti causa fuit iniuste aliqua peragendi: sed de supplicio Patrocli inferius.

Porro scias Zosimi iudicium a posteris Pontificibus fuisse neglectum. Nam qui successit Zosimo Bonifacius, aliter dehinit ex auctoritate sexti canonis Niceni Concilij, quo statutum est, vt vnaquaque prouincia suam habeat Metropolitanam: scribens enim epistolam ad Helychium Episcopum Nonbonentem (vt suo loco dicetur) iussit eius prouinciam Metropolim integre conseruari, neque ad Arelatensem Episcopum iura pertinere: in quam sententia Bonifacij successor Caelestinus pariter abiit, vt ex eius litteris d pater. Scias pariter eiusmodi controuersiam diu multumque vexasse complures Romanos Pontifices, sopitamque saepe, iterum in iudicium reuocatum, iudicasseque de ea S. Leonem Papam, vt suo loco dicturi sumus.

Contigit hoc etiam anno conuersio Iudaorum insulae Minoricensis, virtute sacrarum reliquiarum S. Stephani Protomartyris, quas Orolius (vt dictum est) acceptas Hierosolymis secum in Hispaniam vexit. Acciderunt quidem res admiranda, toti Christiano orbi factae perspicuae ex litteris Circularibus Seueri eius insulae Episcopi ad omnes ecclesias datis & publice vbiq; lectis: quas inter alios accepisse liquet Eudodium Episcopum Vzalem in Africa & coram populo eas recitare fuisse: id enim inscriptus ad ipsum liber testatur his verbis e: Eodem namq; die, quo ingressi sunt Ecclesiam B. Stephani sanctae reliquiae, in ipso principio canonitarum lectionum epistola quosq; ad nos delata cuiusdem Episcopi, Seueri nominis, Minoricensis insulae, de populo in aures Ecclesiae cum ingenti fauore recitata est: quae continebat gloriosi Stephani virtutes, quas in insula memorata per praesentiam reliquiarum suarum in salutem omnium illic credentium perseuerat Iudaorum. Vnde ex hac recitatione talium factorum suorum, tanquam extensione manuum suarum, acclamantibus & exultantibus Fidelibus, ipse dicere videretur: Ecce habetis martyrem haec ad Eudodium, cuius est apud S. Augustinum honorifica mentio, ad quem etiam extant datae complures eiusdem Augustini epistolae, & ipsius ad eum scriptae.

Datum est autem nobis eiusdem Protomartyris gratia, vt inter scribendas Vaticanae bibliothecae antiquitates, eandem repererimus Seueri epistolam integram in nullo detrimento passam: quam (quod nesciamus ab alio editam) hic integram descripte, vt egregium antiquitatis monumentum, dignum existimauimus, sic enim se habet:

Santissimis ac beatissimis dominis, Episcopis, presbyteris, diaconibus, & vniuersis fraternitati, totius orbis terrarum, Seuerus Episcopus misericordia Dei indigenus & omnium vltimus in Christo Redemptore nostro aeternam salutem, intelligis confitemur huius temporis symbolum Catholicorum, qui velle longe abesse a Pelagiana ingruente heresi demonstrarent, se in ipso titulo gratia & misericordia Dei indigne profitentur, Sed ipsam reddamus epistolam:

Cum Dei opera reuelari & confiteri honorificum esse B.aphael Archangelus g moncat: profecto silere vel celare opera Christi, periculosum est: in quibus tamen adnumeranda maior est gratia, si communi & simplici sermone referantur. Celatur enim, quodammodo speciosissima pulchritudo virtutis, si abundantiori eloquio circundata fuerit, atque suata. Quapropter ego quoque magnalia, quae apud nos Christus operatus est, non copposito, sed veridico sermone referre aggredior. In ipsa Minora, vna ex Balcariibus

XLII.

XLIII.

DE CERTA FIDE EPISTOLAE SEVERI DE MIRACULIS S. STEPHANI.

Aug. de diuers. ser. 32. 13. de c. 30. De i. 1. c. 13.

XLIV.

EPIST. SEVERI EPISCOPI.

XLV. 8 Feb. 12.

Aug. 17. Aug. de c. 30. de i. 1. c. 13. XL.

XXI. cccc.

insula

475
418
PAP. 2. THEOD. II. IMP.

in silis est. quarum nomen cunctis populis. secularium quoque an-
clorum litteris. per unguentum est. Hac inter Mauritaniam Casar-
riensem & Hispaniam medio propinquo equis spacio sita. angu-
stus admodum terminus clauditur. longitudinem triginta latitudinem
vero tria milia passuum habent. Que nunc idcirco commemorantur.
ut agnoscat. contemptibilia a mundi a Domino non solum in ho-
minibus. sed etiam in locis esse. In hac itaque insula. qua omnium ter-
rarum parvitate. ariditate. asperitate pulcherrima est. duo parva oppi-
da. quibus a Pœnis indita nomina. a regione fundata sunt: Lammona
ad Occasionem Magona ad Orientem spectat. In his mihi omnium
mortuorum vltimo nuper sacerdotali officio pontus impositum est.
Sed Lammona antiquior a Deo munus etiam nunc retinet. ut lu-
dei habitare in ea nequaquam possint. Multos siquidem id tene-
re audentes. aut egritudine prementos. aut repulso. aut morte si-
bitentia extinctos. aut etiam in fulmine trucidatos tradit vetustas:
alio ut celebris huius rei fama ipsi quoque iudei. ne ad vltima tene-
re audeant. metum fecerit. Nec hoc solum indignum ducimus. cum
etiam lepores. vulpesque & omnia noxia animalia desse videamus:
cum ex omni. que ad vejendum bone sunt. ferarum copia magna
sit. Illud etiam magis mirum est. quod colubri & scorpionibus sunt
quod amplissimi. sed amiserunt omnino nocendi violentiam. Cum i-
gitur Lammonam nullus iudeorum. qui lupis ac vulpibus ferit atque
neguitia merito comparatur. neque spiritum quidem ure accedere aude-
at: Magona autem veluti calubri & scorpionibus (ut tradebatur)
ferrebat. ut quotidie ab his Christi Ecclesia morderetur. Sed antiqui
illud beneficium carnale. nuper nobis spirituale renouatum est. ut illa
(sicut scriptum est) benedictio viperarum. qua venenatis actibus sacra-
bat. subito diuina virtute compulsis. mortificationem illud virum incredi-
bitatis abiecit.

21. Cor. 1.
Q. 4. MI-
RANDA
SINT MI-
NORICEN-
SIS INSV-
L. E.]

b Luc. 5.

XLVI.
DERELI-
QUIS S.
STEPHA-
NI IN INSV-
LA MINO-
RICA RE-
LICTIS.

c Luc. 12.

d Luc. 24.

XLVII.
CONFES-
SVM BEL-
LVM IN-
TER CHRIS-
TIANOS
ET IVDÆ-
OS.

e Preu. 18.]

XLVIII.
IUDÆI PRO-
MPTI AD
BELLVM.

Namque diebus penes istis. quibus ego tanti sacerdoti nomen licet
indignus adeptus sum. presbyter quidem sanctitate precipuus. a Hie-
rosolyma veniens. Magone non longo tempore mortuus est. qui post-
quam transiit ad Hispanias. sicut desiderabat. nequirit. remeare ad
Africanam denuo statuit. erat enim Hispania obfessa hoc tempo-
re a Gothis. quod suo loco est demonstratum: & hic pres-
byter Hispanus erat Orosius. Sed pergit. Tunc beati Stephani
reliquias. que nuper reuelate sunt. cum ad Hispanias portare consti-
tuit: ipsas sine dubio martyre insperante in memorati oppidi eccle-
sia collocavit. Quo facto protinus ille ignis. quem Dominus c venit
mittere in terram. & quam valde ardere cupit. charitate eius accen-
sus est. Statim siquidem copor noster incaluit. & factus est cor nostrum
(sicut scriptum est) ardens in via. Tunc enim ille in fide iam ardebat
zelus. tunc se saluande multitudinis erigebat. Denique statim inter cetera
sunt etiam salutatoris officia. & non solum familiaritatis consuetudo
diuisa. sed etiam noxia immeritata species charitatis ad odium tem-
porale. sed pro eterne salutis amore translata est. In omnibus plateis
aduersus iudeos pugna legis. in omnibus domibus fidei prelia gere-
bantur.

Indecorum populus. in eadem civitatem Theodori auctoritate &
potentia nitentur. qui non solum inter iudeos. verum etiam inter
Christianos eiusdem oppidi & sensu & honore saculi precipuus erat:
siquidem apud illos legus doctor. & (ut ipsum vixit verbo) pater pa-
tri sum fuit: in civitate aegre cubitus Curie munus excoluit. & Defen-
sor iam extiterat. & iam nunc patronus municipium habebat. Chri-
stiani autem ut corde. ita etiam & viribus humiles. sed veritatis ro-
bore superiores. patroni Stephani patrocinium deprecabantur. donec
vtrique exercitus. cum iam diem certaminis condissent. datus tunc in-
dignus discesserunt. Iudeis id in opere expectantibus. ut scilicet Theo-
dorus. in cuius se omnis synagoga viribus acclamat. ex Mauritanie
insula reverteretur. ad quam forte vidende possessionis gratia perve-
rat. Qui quidem statim. ut ad eum missa legatio est. reuocans. auctori-
tate sua multos terruit. sed non extinxit. sed conspuit contentions
incendium. maiore sequendum illic. & ardens violentiam. etiam vicinum
oppidum fidei flamma corripuit. Et ut illud Salomonis c impleverit:
Frater fratrem aduersum exaltabitur sicut civitas firma & alta: sta-
tuerunt multi famuli Christi. labor etiam inuicem minime recusantes. can-
ctas amon vres huius bello tradere.

Pendente igitur prelio. nos quidem qualia preparauerimus arma.
solutum hinc epistola communitatem probat. quod quidem non pro-
quos molam instructio. sed est voluimus (quippe quia ea penitus ege-
mus. & quam a beatitudine vestra magis speramus) sed ut animad-

ueri possit. non minime nos sollicitudinem secundam hostilitatem
positivitate nostra suscipi habuisse certaminis: Christum vero. cum
regnum non in sermone. sed in virtute est nobis. ne verbum quidem pro-
ferentibus suis omnia viribus consummasse. & absque vilo sudore certami-
nis exercitui suo hanc quam nemo aut optare audebat. aut sperare
poterat. victoriam concessisse. Iudei igitur exemplis se Machabæo tempo-
ris exhortantes. mortem quoque pro defendendo legitime sua defen-
dabunt. Itaque non solum libros reuoluerunt. sed etiam sacra. fidei. sacula.
omniis. telorum genera ad synagogam conferre. ut Christianorum a-
ciem virtute sancti Spiritus mouerant (sicut res posteret) etiam corpo-
ri viribus propulserunt.

Interea dum hi apparatus gererantur. magneque altricum studio
futurum insititatur bellum: vtrique exercitus inenarrabilibus & ab-
solutissimis somnis commouetur: quorum si nullam penitus faciem
mentionem. non minime videri partem diuine glorie operis se.
Sic enim S. Apostoli Pauli somnium Lucas sacre historie inseruit.
dicens virum Macedonem assistisse in visione nocturna. et inua-
retur ab eo: & hac Apostolum visione premonitum. itineris alio desti-
nari cursum ad Macedoniam consensisse. Quanto itaque. Domini nostri
Iesu Christi maior est gloria. quod id minime atque indignum famula re-
uelare dignatus est. quod etiam B. Apostolo demonstratum Scripsit a
celare noluit: igitur breuitatis causa. ne beatitudinis vestra subsidium
fortasse gignatur. duo tantum somnia inseram.

Apud nos deuota quadam religiosissima nomine Theodora. que &
virginitate corporis. & religionis poppositi & nominis interpretatio-
ne typum portare Ecclesia meretur. vidit in visione nocturna vidam
quendam nobilissimum ad me. qui non pro merito. sed pro diuini mu-
neris largitate sacerdoti fungor. in certis litteris pro se misisset. quibus
mibi cunctos agros suos ad seminandum suppliciter offerret. Si-
mili etiam somnio me quoque vitium peccatorum ad seminandum
precingere & commoneere dignatus est. Vidua enim quendam altera
nobilissima. quam synagoga speciem habuisse non dubium est. me. ut
agros suos incultis suscipere. eosque quando tempus seminum irgeret.
diligenter excolerem. deprecabatur. Que est autem altera nobilissima
vidua. nisi illa. que Christum impie perimendo semetipsam crudelis-
sime viduauit? Hoc somnium vtriusque vniom est. Ante triginta ferme
quam impleteret dies. & vidisse nos. & licet absolutum eius igno-
rauerimus. tamen fratris indicasse manifestum est.

Apud Iudeos quoque miro diuina dispensationis ordine. ut & no-
minis Theodori. & officii mei in vno homine societas conueniret.
Theodorus. qui summus sacerdos perfidi populi erat. somnium. quod
viderat. non solum Iudeis. sed etiam propinqua eundem martiris. omnia
primarie ipsius civitatis. multoque etiam alios Christianos. ante non
parum. quem admodum tempus. his sermonibus propulauit:
Eunti mihi inquit in synagogam. duodecim viri manus omnia obtu-
lerunt dicentes: Quo vadis? leo illic est. Cum ergo. audire leonis nomi-
ne. & repidare capissem. locum tamen. dum fugam paro. vnde introspi-
cerem. reperi. & vidi monachos illic mira suauitate psallentes: maior
mibi pauore illico adiectus est: & nisi in eundem nomine Ruben in-
gressus fuisset domum. & inde ad matrem propinquam cursu precipi-
ti conuulsem. nequaquam curam mortifici terroris euassem. Illa
me exanimem sinu suo confouens. a discrimine pariter & a morte
reppit. Hoc eius somnium valde clarum est. & interpretatione non
indiget. Qui enim leo. nisi ille de tribu Iuda iudex & David? Que
propinqua illa. nisi de qua scriptum est h: Vna est propinqua mea
illud ergo solum videbatur obscurum. quod in domum Ruben Iudei
leo cum terra erat. ingressus est: quod quidem nobis postmodum ab
ipso leone. qui terruit. ut saluaret. eundem nomine expositum est: quod
debinc suo explosivimus loco. Nunc autem capti. rei ordinem prose-
quar.

Ex Lammonensi civitate ad professionem famulorum Christi
multitudo conuenit. qua in ipso oppido putabatur consistere tantaque
diffusum itineris laborem adacitate enecit. ut triginta milia
personam incunctis transiret. quam si ad suburbium
aliquid amantissimum ad conuicia epulatum vocarent. Igi-
tur & Lammonem peruenimus. Statim ego. missi sanctam
accedere degenantur. poposci. Illi autem inopinatam nobis
nuncium remittentes. mandauerunt. ecclesiam sibi ne. credo. polluerentur
ingrediente eadem non oportere esse enim diem sabbati. cu-

XLIX.

L.

L.

LI.

LII.

LIII.

LIII.

nos sustinuerunt... nos sustinuerunt... nos sustinuerunt...

LIII. Ad haec illi... LIII. Ad haec illi... LIII. Ad haec illi...

LIV. Igitur postquam... LIV. Igitur postquam... LIV. Igitur postquam...

L V. Ruben quidam... L V. Ruben quidam... L V. Ruben quidam...

stans videns quod verbi superari non posset humanis... stans videns quod verbi superari non posset humanis...

Ipsa Theodori stupor percussus... Ipsa Theodori stupor percussus... Ipsa Theodori stupor percussus...

Verum ut et nos fideliter... Verum ut et nos fideliter... Verum ut et nos fideliter...

Perrexit igitur Theodorus... Perrexit igitur Theodorus... Perrexit igitur Theodorus...

Per alit siquidem... Per alit siquidem... Per alit siquidem...

IVP. EO. RVM MIRA CVLOSA DISPERSIO. 4. Reg. 7. d. iude 7.

LVI. c. Fro. 12.

LVII.

THEODO. RVSSEN TITVR FIE RI CHR. STIANVS.

LVIII.

Herem. Thren.

LIX. ORI DEN TES IVD. ET ERVCE SI GNANTVS.

non est omnia dicere: sic in gratiam, cuncta praeferre. Quapropter v-
num Christi miraculum: quod tunc a Fidelibus probatissimè, viru
comperimus: precibus vestris aditus evolutum.

non possit. Cur itaq; non voluntationem suscipimus exilium, ad quod
(sicut res indicat) odium civium, etiam si volumus, destinandi sumus?
Hoc igitur consilio virtus, sententia confirmata, laborem destinati
itineris arripuit.

LX.

Duo quidem primarii Iudeorum, Meletius Theodori frater,
& Innocentius, qui Hispaniarum cladem nuper effugens, cum sa-
mulis suis ad hanc insulam venerat (sicut nunc ipse etiam cum sa-
cramentorum terribili interpositione confirmant) ad vnam specu-
lantem vel potius ripem convenierunt, associando se duobus qui-
busdam Iudeis humilis loco ortu, qui illos communis fuga prin-
cipales legant. Igitur cum in loco eorum trepidi, anhelantesque
paululum residerent alios illos, qui atate alaces & audaces e-
rant, explorandi gratia ad oppidum remittentes, soli derelicti
sunt ibi. Tunc prior Meletius: Quid est (inquit) frater, quod ver-
bum (sicut docet religio nostra) blasphemum auclere à corde meo
nequeo? Ex quo enim fratrem meum conversioni sui esse Christia-
norum populum inelamant, nihil aliud mihi in corde cogitatur, nisi
hoc verbum, mihi vsque ad hunc diem penitus ignoratum,
CHRISTUS IN NOMINE TVO. Quanto magis pulsare
hoc ab animo meo nitor, tanto violentius tenaciusque inhaerescit. Ad
haec Innocentius: Non inquit frustra si sermo que cor tuum (vt apud
cunctos probatissimum est) antea nec cogitavit, nec vniquam pro-
tulit, hic presertim menti tuae (vt asseris) tam violenter insertus est,
hoc esse Deo esse arbitror. Veruntamen elabora obsecro, & fabu-
lis huius declinatis, interpellationem molestis cogitationis expelle.

Tunc Meletius ita obsequere: & confusus clamoribus personare ce-
pit, vt eum cum sua mente iudicari, non solum natibus vultus, sed
etiam totius corporis indicio Innocentius cerneret. quod posteaquam
ne parum quidem proficere intellexit, & adiecit etiam illud, vt ver-
ba quaedam profana & turpia loqueretur, & nunc natibus corru-
gatis, & rem ferbens in bonos fletus promeret, nunc fatidus risti-
bus cachinnaretur: sed haec ab animo eius nomen Christi extin-
guere nequirit insania, quia iam cunctas eius medullas sanctatis i-
gna perstravit. Quid ergo (inquit) Innocentius frater? in contrarium
verba ista vertuntur: abolitionem mihi nomen Christi nec carili-
tate perlorum, nec ipsi possum obsecari sonitus extorquere blasphe-
mia: alius siquidem mihi reddi sentio, quod cordis mei auribus,
quas frustra obstruere nitor, Christi nomen ingerere, inestabilis cla-
more non desinit. His Meletius verba talia Innocentius retulit. Fra-
trem tuum Theodorum, & Cirina, honore, & atate maiorem ad
Christi fidem conversionem, his auribus audientibus, plebs Christiana
testata est: poterit ne fieri, vt etiam tu germani consilii eius exemplo
religionem Iudaicam deserat? Quid ergo in hac terribili solitudine
diutius tempus trahis? quatenus etiam inopia vultu laborare pote-
rimus? Quid cause est, vt fame tabescamus, atque canis fieri, obri-
gescamus algore? ad postroam (quod iam patitur) nostrae hu-
ius solitudinis horribili tenentur silentio? Numquid latronum vin-
cula, nunquid barbarorum gladius fugimus? Numquid sanguinem
nostrum plebs tanta miscuerit, quoniam pro nobis flere confluximus,
concupiscit? recordemur obsecro, quem vniquam lesit vt no-
strorum, vel saltem irrogauerit iniuriam, reuertamur ad inno-
xios: quos in nullo lesimus innocuos; & quod Deo placuerit,
sunt.

(* mihi crede)

LXII.

Ad haec Meletius: Ego te (inquit) Innocentius frater, quem non solum
Latinis, sed etiam Graecis litteris eruditum scio, & legem ingites me-
ditari, oblitum reor, quod per Ezechiel in Prophetam Dominus ait:
Anima que peccaverit ipsa morietur. Si enim legitur hoc, cur me fratru
mei Theodori exemplo attrahi posse ad fidem Christi existimas? Na-
bet ille animam suam, ita & peccatum suum: quod quidem pecca-
tionem mihi si Dominum Deum non relinquo, non nocet. Tessor
autem illam, qui eduxit patres nostros de terra Aegypti, me, si hie-
mis violentia non obesset, adrepto quocumque nauigio, ad quilibet
terras solam velle migrare: nec me possessionum amor, nec affe-
ctuum charitas detineret, quorum facilius mihi iactura est: tantum ne
Deum patrum meorum negare compelleret. Quod autem consilio in-
tendi ad civitatem remeandum decernis: miror te prudentissimum vi-
rum non animo praesidere, quid de nobis futurum censas, si Theodo-
ri calamita synagoga nostra, in quo omnem fiduciam reponebamus,
apostatare compellatur est. Hoc ergo sanis est, vt iam ad agrum me-
um, nec nos vltra Christianorum oculis ingeramus: possessionum enim il-
lic interim delitescere, donec opportuno tempore ad peregrina emigre-
mus: quandoquidem in hac insula ita apud cunctos odium nostra re-
gionis inuenit, vt qui patriam non reliquerit, fidem patrum tenere

MELE-
TIVS RELI-
CTATVR.

LXIII.

Post triduum Theodorus cum concionari ad plebem suam, eosq; ad
fidem Christi promovere disposuerat: vltro se offerentium ad confitentiu
Iudeorum etiam seditionem pertulit. Nemo enim coramferta erat,
qui non se palam sensisse Christi potentiam confitetur. Nam pimo
in Concilio eorum adolescens quidam ipse Theodori consorsium,
nominè Galileus, vt congruum (sicut dictum est) nominibus myste-
rionum gesta rei vsque ad finem deduceretur, cum ingenti munda pra-
clamare hoc cepit: Contestor (inquit) vos omnes, me Iudeorum
esse non posse in possessione: siquidem in ea Christianum confiteo ha-
beo, quorum odium, si in Iudaeis perferretur, voluerit forsitan perim-
di sum. Ego igitur vita mea periculo consulens ad Ecclesiam iam per-
gavi, vt nec em, que mihi paratur, effugiam. Haec Galileus cum
ad tempus fugae pararet, quasi vt causa conversionis sua reddidisset
videretur, de futuro scilicet morte tunc nihil cogitans, veritatem
in seculo loquebatur. Hinc sermone: pene praeteritum vir honestus, &
non solum inter Iudeos, verum etiam in civitate vsq; adeo praecipuo,
vt etiam meum Defensor civitatis electus sit, Cecilianus, vera Galileu-
num dicere, seq; similem habere causam familia formidare atrebatur:
quibus verbis tantans supramemorato iuveni adiecit confiden-
tiam, vt in conspectu omnium coram apud ipsum ad percipiendum fidei
bravium ad Galilei nostri consuetudinem auxilium, & ab humilitate nos-
tra, vt eiusdem inde nomine confertur, expectet.

LXIV.

Cecilianus autem cum esset Iudeorum pater, habito cum Florino
fratre suo equo Iudeorum patre fenore confiso. Inuicem sicut agno-
uitus verus synagogam aduersus est. Ego (inquit) cum sum in honore
synagoga post Theodorum primum, non sicut iuuenis Galileus, cunctos
quasi trepidus consulo, contestorq; sed potius adhorror atque commo-
neo, & nunquam, vt errore pravi itineris derelicti (si fieri potest) omnes
pariter ad fidem Ecclesiasticam concurramus. Quod si vos ad Chris-
tum tanta virtus non attrahit, ego certe & Florinus frater meus si-
cut recusatibus vobis tantam salutem vim inferre non possumus: ita
nos cum vniuersa domo nostra religionis huius, quem asserere non
valemus, ludibria deserentes, Christianorum numero salique sociabi-
mur: qui nunquam vti que innumerabilibus Scripturarum testimoni-
um non solum te, frater Theodore, qui peritior reliquis videtur, sed
etiam cunctos conuincerent nisi veritatem, que vincit non potest secta-
rentur. Tali Cecilianum consilio plebem suam assatum comperimus,
multorumque quos Iudeorum eadem die ad fidem Christi cum ipso conuer-
tentes cum inestabili exultatione suscipimus.

LXV.

Prodigia sane, que de caelo transacta sunt, sicut eloquidone
non aduati, sicut non aduati. Hora circiter septima Missam Do-
minicam solemniter capimus celebrare: nam diem nos aduenien-
tes ad Christi fidem Iudeos vel exhortauerit, vel adnotamus (si
quidem nomina eorum scripsimus) populis autem tanti gaudii epu-
lis sagmatas carnalium non meminit sciscari, pari die maior
excurrebat.

Cum igitur in ecclesia, que paululum à ciuitate se-
questri in loco sita est, in qua sancti martyri Stephani nuper re-

LXII.

* vepit
laccra-
tur.

LXIII.

GALILEI
CONTE-
SIO.

LXIV.

CONVER-
SIO CECI-
LIANI
FLORINI
ET ASSO-
RVM.

LXV.

* addit.

MIRABILIS
V. 110.

condita

condita reliqua conuenerunt; nouissimum patet pueri uniuersa
Mystam operetur; duo quidem monachi; quos Dominus reses
suarum miraculorum prelegit, in campo, qui ante fore ecclesie
proceditur, in herbis acerbant. Veri autem honoratus, Tullius
nomine, cum alio quodam de ciuitate ecclesiam petens, cum per
ipsum praterire capisset, respondente vno ex monachis (vno nu-
merabilis signa) conturbatus, consilium emisit clamorem; conuersusque
ad se, protensa manu, que verbo explicare non poterat, quod vi-
deret, ostendit. Erat globus quidam candidissimus hominum, proce-
ditate sui statum quasi hominis adequans, instar vasulorum,
qua vltro Orea appellantur, tanta vero claritate & fulgore, vt
visum fuit, quod fratri, qui id prius notauit (sicut ipse referente
cognouimus) Sol decidere videretur. hoc fuit istis visum est, quasi
tranti basilicam, in qua vnusquis nobiscum populus considerat.
Iuxta lapidem demittebatur; verum ita propinquam putare, vt se
idem frater stupore percussus casu praeiret, existimans id post
basilicam decidisse: sed ab illo retractus fratre, gressum inuoluit:
ille enim ita quidem etiam sibi visum, tamen longius fuisse non
quasi esset, sed vt estimans, attribuit. Mulieres autem qua-
dam tunc Iudae, inter quas matrona Melety illius, cuius supra
mentio habita est, de canaculo perspicentes, ita sibi id ipsum vi-
sum affirmabant, quasi supra basilicam decidisset. Verum hoc,
vtrum Angelus, an ipse Stephanus, quod visum est, fuerit, incer-
tum est.

LXVI
GRANDI
INSTAR
MANNAB.

LXXVIG.

LXXVIX.

LXXVI.

LXXVII.

THEODO-
RO AD EC-
CLIAM
VENIEN-
TIBUS
EVMSECV-
TI.

Eadem die hora circiter quarta, id est, paulo antequam hoc
signum demonstraretur, grande mirabile, quam incolam su-
la illius gentili sermone Agostinum vocant, non vsquoque co-
pula deflexit: hac, cum odor ex ea mellis fragrare cepisset, a
multis quos per viam verberauerat, dulcor melle com-
perit est. Multi itaque sapientes, cum eadem die filius a Israel ab-
egressus per fide sua atque a seruitute egressus viderent, hec, que
sa la sunt, signa illis, que in Exodo legimus, comparabant huic
populo, qui Deum credulo corde mirans, verum etiam Israelis
uocem meruit, inuena credentem inuenerat: coluam enim quoque
legis, qua patre in cramo praecebat, vt etiam filius a vera re-
gno atque fornace (sicut scriptum est) terrea egressus, dica-
re in praelect ad vitam ostendam fuisse confirmacionem. Et re ve-
ra (sicut lectio Exodi attestat), similitudo signorum minime
discrepat. Nam & illud, quod inuenisse credimus, semen
coramini minuti adaequabat, mellis saporem ferbat: & hoc, quod
apparuit, coluina igne speciem habuisse, manifestum est. V-
triusque autem signum etiam Latinnis consuetudinibus fratribus
reuelatum fuisse cognoscimus: nam & pluuia mellis multi, qui
lou intelledus requirendi & per gustus agnoscenti datus est, pro-
batur: & coluina candidissima illius luminis multorum, quos
dignos Dominus indicauit, se inegit aspectibus. Vnde intellegi
datur, Iudaeos per vnicae formae Orbem fidei lumine visitandos: quo-
niam quidem nobis, qui in hac insula, atque in hoc parulo (vt i-
ta dixerim) Orde consistimus, tantus caelestis gratie splendor illu-
xit, vt usque ad extremos terra vestra terminos signorum visum per-
miret.

Sequenti igitur die summa omnium expellatio, vt Theodo-
rus sponsionis sua latifaceret, admoneret: qui cum insula (quan-
tum videbatur) allegacionibus concluditur vna crederet differen-
da, dicens matronam prius suam, quam in Maoricensi reliquis-
set insula, huc se velle deducere; ne forte si absque consensu suo vi-
rum suum conuersum fuisse agnosceret, (sicut solet) pertinax per-
fida esset, per suasionem matris praecipue sua, que adhuc supererat,
& consiliis demouata, & a coniugio viri religione discederet.
Cum haec Theodorus Christianis iam aqueuicentibus propalasset:
Iudaei, qui conuersi fuerant, acerrima conuocacione resistentionis,
anpauata dilacionis mora, ad matris propinquam sonum festiuum i-
pse, vt in somno viderat, conuoluit. Post quem omnis, tan-
quam remoto obie, ad Ecclesiam synagoga confluxit. Mirum di-
ctum, inuenerati illius legi doctores sine vlla alteracione verborum,
sine vilo scripturarum certamine crediderunt. tantum percu-
clati, an vellent fidem Christi suscipere: credere se in Christo, &
Christianos fieri cupere professantur. Centum quidem &
duos (vt asserunt) etatis atque persudae hie haberi annos, sine
trium conuocacione verborum, sicutur et vita aliter, decrepi-
tus, optare se, vt in sine temporum suorum per fidem Christi ad
spiritualium reuerteretur infantiam, nobisque putrefactam se-
mo mimbria, vt quantoque per baptismum regeneraretur, in-
gressit.

Erant quidem Iudae, qui praterentes, illis appulsi, oppor-
tunitatem temporis atque ventorum aucupabantur: qui, nau-
gandi concessa opportunitate, credere maluerunt. Tres igitur
tantum feminas, sed nobilissimas Iudaeorum, ad virtutis suae glo-
riam dilatandas, in darditis perfidae sua Christus permanere a-
liquantulum passus est. Artibemisa quidem Lectory, qui nu-
per hanc pronuntiam vexit; & nunc comes esse dicitur, filia, con-
tupio Melety conuersione commota, cum vna sermo amica & nu-
trix & pauca articulis dominum vixisset, ad quendam spe-
lancam, licet in vinea, tamen remotiore paritulum loca sita, ob-
lita similitudine infirmitatis egressa. Erat in ea paruum nouumque
terocilar, laudique acorus salus figuram quodammodo gerere cre-
dendo populi placidat: non enim istas fuit vixes veteres, sed
sicut nouissimum usum non Testamenti recepit, & credi-
mus; & videmus. Inter igitur loca cum per biduum matrona a
viro suo esset in exco ab, permansisset; vt primum tertia dies
allicere, facile aquam haurire imperavit, quam cum odore &
sapore mellis dulcedinem referre sensisset, primo quidem ministra
succedere cepit; & cum in spodem vico mel inuenerit, indige-
m, inquirebat: postquam autem, vt quasi negantem conuideret,
ad lacum pergit, ad quo paululum concuui membris hauriens, re-
perit aquam, qua per biduum vsa fuerat, in mellis suavissimi ver-
sam dulcedinem, aduocans itaque cunctas, que aderant, vt go-
starent rogat, ne forte fallax sapor in faucibus tantum ipsius su-
auitatem mentirent. Omnes gustantes, mira oblectatione affecta
sunt, vt non aquam mellis sapore delibant, sed mel sincerissimum
solum aqne similitudinem conferent. Stupore igitur percite, dum
ad ciuitatem reuerti parantur, curiosus agentes, etiam torem,
qui in herbis plurimus erat, degustatum simulem repererunt. Per-
gens itaque ad ciuitatem matrona memorata, haec marito retulit,
& per eum omnibus indicauit; statimque ad Christi fidem sine reluc-
tatione conuersi.

LXVII.
Lectorij
MIRA DEI
OPER. IN
CONVER-
SIONE AR-
THEMI-
SLE.

Verum eadem die, qua Melety vxor amaritudinem increda-
litate abire ex melle compulsata est, eadem, inquam, die, qua me-
morata filia Israel, quasi in deserto posita, illum antiquum e Ma-
lacum, in medio Cruxis ligno obduletere perpenita: ita mirifico ve-
roque caelesti omnis Ecclesia odore fragant, vt praesentium spiri-
tus sancti, quam & ante iam aliquoties, sed paucissimum sentie-
mus, fraternitas pene vnicae fuit: & mirum cunctis illud
fuit, quod per octiduum dies serena propemodum ingit per manen-
te, creberrimi imbres dantebantur, & paulatim venientes ad
fidem Christi Iudaei pluuia praecelabat: ita vt hoc animaluerten-
tes, vltro inter nos & quasi ioculariter diceremus: Ecce iam pluit,
sicut quosumque Iudaeos ad Christi fidem accersit. Mirum di-
ctum, frequenter, dum adhuc talia loqueremur, a quibusdam Iu-
daei fidei anna pulsabatur: nec immerito, sicut scriptum est d: Plu-
uiam voluntariam segregabit hereditati sua Domini. Desper-
erent famine, que in odorem vnguentorum Christi curare recu-
sant.

LXIX.
C Exod. 15.
MYSTICA
PLVIA
QVID
PRAESE-
FERRET.
d. E. 67.

Innocenti illius, cuius supra fecimus mentionem, matrona cum
vile sua, venerabilis (sicut fama est) vidua, illico vt Innocentium
vixis conuicentem conuersum esse confpexit, nauim conscendit, non
solum peruenientibus, sed etiam suadentibus nobis; quia ad fidem
Christi nec verbi, nec miracula steterunt. Vxor autem inno-
centij per quatuor fere dies verbum glatis, quod in gerebamus,
obduratis auribus recipiebat. Haec cum omnem rebus medici-
nam, insaniabili incredulitate valetudine opprimeretur, nullisque
Innocenti conuio vel mimis, vel precibus, vel lacrymis moueri pos-
set; vnicae: Innocenti rogante, ad dominum, in qua habitabat,
fraternitatis multitudo conuinit, habens magnam dolorem animi,
quod tanta latius picitudo in vna mulier obdisteret, quae iam soror
eius manifeste pat abatur. Cum igitur diu casta verba suo die auribus
ingerentes, nihil profecissimus; ad cognatum orationis praesidium
conuolauimus; praecipue quae humana repellat impietas, ad ce-
lestem misericordiam vertimus. Itaque vt que in herum tertiam ser-
me hymnorum & orationem prelis aduersus Amalech e hostem
tesu nostri sudant exercitus. Inde cum iam pene (quod fatendum
est) desperantes, abiectionem mouerunt; reuolupte rursus viri-
bus, orationem cunctis indiximus; solumque strati dno stentibus: & cu
in consummatione orationis, Amen, populus acclamasset; & illa
credere se, & Christianam fieri velle, subnoxit. Nos itaque, haec
etiam a diaboli laqueis eruta, lati ad habitacula nostra perrexi-
mus.

LXX.
CONVER-
SIO VXO-
RIS INNO-
CENTII.
C Exod. 17.

Sequenti, id est, octaua demum die, qua veneramus Latinnia,
X reuica.

LXXI.

CONVER-
SIO MA-
TRONAE
CVM FI-
LIABVS.

10n. 1.

LXXII.
QVINGEN-
TIET QVA-
DRAGIN-
TA IVDÆI
AD FIDEM
CONVER-
SI.

LXXIII.
L. 1. de in-
dus. Cod.
Theod.

c. h. 25. 26.
27. de iudic.
Cod. Theod.
d. 12. de in-
dus. Cod.
Theod.

LXXIV.

remare statim, optima preclara victoria gaudia reportantur: sed cum iam in proximum tineri constituti, civitate degredere-
mur, Dominus populo suo, quasi pro viatico, gaudium, quod solum
desse videbatur, addidit. Assinus liquidum Innocenti illa vidua de
pelago redacta est: qua subito se mis genibus adolens, fides no-
stre auxilium cum lacrymis deprecabatur. Cui ego: Cui (in-
quam) mulier tanta animi levitate fratres tuos deserere voluisti?
Ad hec illa: Et Iona a (inquit) Propbeta a facie Domini fugere
voluit, & tamen voluntatem Dei, licet inuitus, implevit. Suscipe
ergo tu non solum me, sed & istas orphanas, & Christo eas murti. Et
hoc miserabiliter acclamans, duas filias suas parvulas mihi cum fle-
tibus ingerbat. Quo non progreduo fleuit? Cui non extorsit la-
crymas levitas magnitudo? Suscipe plane eam, quam ex omni nu-
mero solum errasse putabamus; eamque cum genuo saturo ad Christi
vultum reuocant.

Sane per hos octo, quibus hoc gesta sunt, dies ante initium Qua-
dragesime, Pascha à nobis celebrata est sequitas: quingentas siqui-
dem & quadragesima animas ad Ecclesiam constat adiecit. In-
ane autem & supernaculeum non reit, vt cum multa propter infini-
tam copiam pratermissa, in sine commemorare & meminere ex tan-
ta Lammonensis populi multitudine, qui per triginta milia pas-
suum ante tot dies venerat, aut curam dogus sue, aut prouisi-
onem subsistat, aut desiderij affectum huic operi pratulisse. Nud
magu mirum, magis gaudendum est, quod ipsam iudæica plebs
terram diu inermem, nunc autem recitit incredulitatis veribus,
& recepto verbi semine, multiplicem fructum iustitie germinare
conficiunt: ita vt nobis in spe tantorum novalium gaudeamus,
vnde insignem perfulecerimus siluam, illic fertilissima selet ope-
ra pullulare. Primum enim ipsa synagoga fundamenta euer-
te, deinde ad novam basilicam constructam non solum impen-
dia conferunt, sed etiam hinc inde laxa comportant. Hac beati-
tudo vestra die quarto Nonarum Februarii virtute Domini no-
stri Iesu Christi arrepta, octo diebus ab eodem consummata esse
cognoscat, post Consulatum domini Honorij vndecimum, &
Constantio iterum victore. Quamobrem si indigni & peccatoris
verbum dignanter admittitis, zelum Christi aduersum Iudæos,
sed propter Deum, eorumdemque perpetuam salutem, suscipite.
Forfitan enim iam illud preclatum ab Apostolo venit tempus, vt
plenitudine Gentium ingressa, omnia Iudæi salua fiat. Et fort af-
se hanc ab extremo terra sententiam voluit Dominus excitari, vt vi-
nineris orbis terrarum charitatis flagret incendio, hæc tunc Se-
ueri Episcopi epistola: missa enim (vt diximus) hæc ad
cunctos Christi fideles, inter alia loca, etiam Vzali in A-
frica, vbi Euodius Episcopus erat, lecta est, vt ante memi-
nimus.

His autem quam citissimè per vniuersum Christianum
orbem vulgatis, Honorius Imp. legem b tulit, qua Iu-
dæos etui honoribus & magistratibus fungi, militæque
cingulo, si qui acceptissent, exui: rarus nimirum, exemplo
Minoricensium Iudæorum, conuersionem ipsorum eius-
modi vexatione esse te mandam. Sed & illud accidit, vt
cum eadem Seueri Episcopi litteræ per omnes Ecclesias
legerentur, Christianorum pariter omnium incenderen-
tur animi ad conuersionem Iudæorum aggrediendam,
iisdemque initiis apud ipsam, qua cepisse scirent Mino-
ricenses, nempe in censione synagogarum ipsorum. To-
lerabilis vna est magistratibus eiusmodi ex pietate pro-
nens vis illata. Sed cum nec ob eam causam Iudæi con-
uerterentur, iisdemque apud Imperatorem queri minime
desisterent, opus fuit tandem consulere illis; factumque
est, vt post annos demum quatuor, Imperatores sancirent
edictum, quo eiusmodi synagogarum prohiberent incen-
sionem, & honorum depreedationem. Sed quod nec sic
desisterent, qui semel sumpta licentia hoc aggressi fue-
rant Christiani, aliis eodem anno editis sanctionibus e o-
portuit cohiberi. Extant ipsa edicta, primumque sic ha-
bet d:

Placet in posterum nullas omnino synagogas Iudæorum vel au-
ferri papum, vel flammis exuri. Et si qua sunt post legem recenti
molimine vel crepta synagoga, vel ecclesia vendicata, aut certe
venerandis mysteriis consecrata, pro his loca eis, in quibus possunt
extruere, ad mensuram videlicet sublatarum praberit. Sed & do-
naria, si qua sunt soluta eadem, si necdum sacris mysteriis sunt
lecta, reddantur: si n redhibitionem consecratio veneranda non

finit, pro his eisdem quantitate præcium tribuatur. Synagoga
de cetera nulla proxima extruatur, veteres in sua forma perma-
neant. hæc Imp. XV. Kalend. Mart. Aflepiodoro & Ma-
riniano Consi. Sequuntur duæ leges eodem argumen-
to sub isdem Consulibus date: quas, ne nimis proluxi vi-
deamur, prætermittimus recitere. Cæterum, quod
non idem esse confectus euentus, planè notum factum
est, non synagoge conflagratione, sed Protomartyris vir-
tute in ostensione signorum Minoricenses Iudæos ad fi-
dem esse conuersos, vt ex dicta epistola satis exploratum
habetur.

Ad calcem vero anni huius, nempe septimo Kalen-
das Ianuarij, isdem Consi. Honorio XII. & Theodosij
VIII. Zosimus Papa diem obiit, cum sedisset annum vi-
num, menses quatuor, & dies septem: hæc enim de tem-
poris sedis Zosimi certissima supputatione colligitur.
Etenim cum non ante annum superiore sedere cepisse,
ex Consulibus, quibus notatæ sunt litteræ Innocen-
tij Papa date anno superiori ad Concilium Mileuiranum,
satis perspicue demonstratum est: eundemque nec post
præsentem annum fuisse superstitem, tum Acta Conci-
lij sexti Carthaginensis sequenti celebrati sub Bonifa-
cio Zosimi successore, tum etiam eiusdem Bonificij Pa-
pæ epistola date anno pariter sequenti sub Consulatu
Monaxij ad Episcopos Galliar, satis manifestè declarant.
quamobrem certum est, errare eos, qui Zosimi sedis tri-
buunt tres annos, eumque non ante annum sequentem
decessisse volunt; cum & in libro de Romanis Pontifici-
bus ipsum non nisi annum sedisse & menses duos ac dies
vndecim legatur: licet ibi de numero mensium & die-
rum errorem inesse, que dicta sunt de tempore obitus
Innocentij doceant. Mortuus igitur dicta Decembris
die Zosimus, sepultus est via Tiburtina apud corpus fan-
cti Laurentij martyris, vt apparet ex eodem libro de Ro-
manis Pontificibus, in quo & de rebus ab eo gestis hæc
leguntur e:

Hic constituit multa in Ecclesia: Vt diacones leuar tellas de
pally inosimic haberent. Et per parochias concessit licentiam be-
nedicendi ceream Paschalem. Et præcepit, vt nulli pocalum in pu-
blico propinaretur, nisi tantum in cellis fidelium maxime clericorum.
Hic fecit ordinationem vnam per nonem Decembrem, ordinavit
presbyteros decem, & diaconos tres, & Episcopos per diuersa loca
numero octo, hæc ibi. Quod autem ad ceream Paschalem
spectat, perperam acceperunt nonnulli, vt à Zosimo pu-
larint primo inuentum esse eius vsum: cum illud tantum
à Zosimo institutum esse dicatur, vt idem cereus, qui
in maioribus tantum basilicis incendi soleret, æque singu-
lis parochiis concederetur. Cæterum antiquiorem fuisse
in Ecclesia Paschalis cerei benedictionem & symboli-
cum Sacramentum, Prudentius, qui de eo hymnum cecit-
nit, docet.

Constat etiam eundem Zosimum hoc anno tres Le-
gatos à Latere misisse Carthaginè, Faustinum Episcopum
Potentinum in Piceno, & Aclium atque Philippum pres-
byteros ob diffensionem quamdam Africanorum Episco-
porum cum Romano Pontifice obortam de profectio-
ne appellationum ad Apostolicam sedem. Quorum ve-
ro inter hæc ipsum Zosimum contigit mori, remque de-
uolui ad Bonificium Zosimi successorem: quid in hæc
causa gestum sit, dicemus anno sequenti, quo simul
perdifficilem petra abimus controuersiam ad quin-
quennium inter vtramque partem ardenti studio agita-
tam.

Mortuo itaque Zosimo, non amplius vna die sedes va-
cauit, non autem vndecim, vt aliqui dixerunt: nam litte-
ræ Symmachi Præfecti ad Honorium Imperatorem da-
te hoc anno, quarto Kalendas Ianuarij, de Bonificij Pa-
pæ electione, id satis euidenter demonstrant, reddimus
cas ex codice Vaticano vna cum aliis secundum ordinem
temporis vitro citroque datis de sedanda diffensione in
clero oborta; cuius pars minor, factio schismate, elegit
Eulalius archidiaconum contra Bonificium presbyte-
rum. Porro viuentè adhuc Zosimo fluctuatum esse in
Ecclesia Romana, & ob eam causam excommunicatos
non.

LXXV.
ZOSIMI
PAPÆ O-
BITVS.

c. Cmc. II.
in Zosim.
LXXVI.

LXXVII.
ZOSIMI
PAPÆ 355
OBT. 6.

LXXVIII.
DE ELI-
CTIONE
BONIFI-
CII ET
EALII
SCHISMA-
TE CON-
FLATO.

nonnullos ex clericis fuisse, ipsos vero profectos Rauennam ad Honorium Imperatorem, tam imperius ex literis eiusdem Zosimi ad Raucennates clericos datis, enarratum esse. Quomodo autem huiusmodi schisma confutum sit, arduum ex Symmachi relatione ad Honorium Imperatorem, & aliis literis Romanæ Ecclesie presbyterorum ad eundem Augustum datis, suo loco inferius ordine temporum recitandis. Modo vero reddamus literas Symmachi a primo loco conscriptas:

Exemplum relationis Symmachi Presbiteri Vrbis ad Honorium Augustum Rauennæ constitutum.

Quocumque in Vrbe geruntur, me taceri non conuenit pro debito famulatu, quem maiestati vestre semper exhibeo. Cum enim Episcopus Zosimus graui incommodo laboraret, vsque adeo, vt sicquater mortuus iactaretur: accidit vt secundo die post ingressum meum vita decederet. Statim (vt conuenerat) populum alloquendo conuocatus, vt cum quieto clericorum tractatu omnia finirentur, nec forebus disponendis iusseret turbatus popularis: siquidem certum esset, in eligendo Episcopo Dei omnipotentis expectandum esse iudicium, Dominum Imperatorem Honorio & Theodosio pij, felices, & iustis victores semper Augusti, Admoniti, & Corporatos Officio quoque interuenimus sumi, ac Maioris deterrui regionis, ne qui quietem Vrbis vestra turbare tentaret: quod ita custoditum est, vt sine suspitione omnia finirentur.

Verum cum vir sanctus Eulalius ad ecclesiam Lateranensem de excepis prius Episcopi a populo & a clericis fuisse adductus: ibi per biduum cum maxima multitudine & cum pluribus sacerdotibus reuocatus est, vt expectaretur dies conuentus, quo posset solemniter ordinari. Cum hic ita esset, subito aliquanti presbyteri cum Bonifacio eiusdem ordinis ad Theodora ecclesiam, collecto populo, properauerunt: ibi que habito tractatu, ipsam ordinari Episcopum velle coeperunt. Quod vbi comperi, omnes, qui pariter erant: ad me vt venirent, presbyteros de populo: ac resoluens cum clarissimo viro Tribuna Sereniano, eos adiuuans: ne quid temeriteri paterentur, aut contra sacra legis ordinem venirent, aut contra consuetudinem rationem. Sed tanta pertinacia resisterunt, vt quicquid minationis fieri, facere minime dubitarent. Nam etiam presbyterum Bonifacium in ecclesia Martelli ordinandum esse ducerent, atque cum eo ad sancti Petri basilicam properauerunt. Et quoniam pietatis vestrae est, de hac parte ferre iudicium: statim pro competentis solitudine, vestram maiestatem credidi consulendum: vt quod de hac parte pietas vestra decernat, præcepto vestro nuntium euidenter informet, & c. Dat. quarto Kalend. Ianuarii.

Ex his autem literis, & aliis, quos idem Symmachus eodem argumento ad Honorium Imperatorem dedit, satis manifeste apparet, ipsam fouisse Eulaliij causam aduersus Bonifacium: dum non solum potiora iura fuisse Eulaliij, quam Bonifacij, sed tamquam res in aperto esset, vt nulla posset dubitatione præpediri, eundem Eulalium legitimum esse Romanum Pontificem, Bonifacium vero spurium, literis significauit. vt non mireris, si idem Symmachus recitate iuper episcopale sententiam illam addiderit: Quoniam pietatis vestrae est, de hac parte ferre iudicium, &c. quod scilicet Imperatoris esset numeris, cum constet de legitime electo Romano Pontifice, eum, qui se postea tyrannice intrusisset, expellere, si que paci consulere, & Ecclesiasticæ discipline prospicere. Quapropter ipse Honorius, dum putauit esse verum quod Symmachus relatione suggestisset, pro tuendo in sede Eulalio, & expellendo Bonifacio, receptum dedit, quod nos suo loco reddidit sumus.

Vbi vero Imperator, literis pro Bonifacio datis à Romanis presbyteris, rem se aliter habere cognouit, tunc q Imperatoris erat munus persoluit, & iudicium (vt decebat) exercuit. Sed num pro arbitrio ipse ex duobus electis Episcopis, quem velle, federe iussit: minime gentium, Verum potius conuocatis Episcopis, rem voluit ab illis cognosci, atque eorum sententias de iurere, nempe vt causa perspecte cognita, qui potiora iura foueret, legitimum Romanæ Ecclesie esse Pontificem, idem declararent. Quomodo autem id egregie idem Imperator curauit, dicemus ex ordine temporis anno sequenti.

Hoc eodem anno, isdem Coss. VI. Nonas Iulias, natus est Placidius Valentianus ex Galla Placidia & Constantio Cæsare viro eius. hæc Marcellinus & atque Sozomenus.

IESV CHRISTI

Annus 419.

BONIFACII PAP. HONOR. 25. IMP.
ANNUS L. THEOD. 12.

Q V I sequitur Christi annus quadringentesimus vndeicesimus, Consulatu Monaxij atque Plintæ notatur: qui quidem, ob conflatum inter clericos Romanos schisma, & inuicem admodum Romanæ Ecclesie fuit. Etenim conculeata iustitia, fauore Symmachi extollebatur Eulalius: vnde Bonifacius vehementer depreffus est, coactusque deserere Sancti Petri basilicam, atque cum suis extra Vrbem in basilicam S. Pauli secedere. Inter hæc autem Honorius Imperator mendaci relatione eiusdem Symmachi Vrbis Presbiteri nonnihil in Bonifacium commouetur, quasi post electionem Eulaliij in sedem se tyrannice intrusisset, arripissetque violenter, quod alienum esse constaret. Quamobrem veritus, ne his turbis ipsa ciuitas contraxit discissa studijs, in contrarias scinderetur factiones, bellumque civile conflaretur, quanto citius in tanto discimine Vrbis postite occurrere studuit. Vigebat namque adhuc memoria eadem te tempore schismatis Vrbicini aduersus Damasum patratum; & quotannis fuerit laboratum, vt audacia schismaticorum penitus coerceretur, quantumque in his infudatim fuerit prædecessoribus Imperatoribus. Ne igitur Vrbis rursum talia pareretur, neue Romana Ecclesia tanta iterum clade cum dedecore afficeretur: simulac legit Symmachi relationem, qua certior reddebatur Eulalium iuxta canones, seruatis ritibus omnibus, legitime electum, Bonifacium contra intrusum esse, vt in re certa, quæ nullo indigeret examine, vel Episcoporum consultatione, aduersus Bonifacium, qui significabatur inuolator, & contra omne ius fasque ordinatus, rescriptum dedit ad eundem Symmachum. Extant quidem ipse Honorij Imperatoris literæ datæ Romæ tertio Nonas Ianuarij, quibus decernit ordinationem Eulaliij esse legitimam, & monetque Bonifacium esse coercendum, vtque si acquiescere nolit, ex Vrbe pellatur. misit ad hoc ipsum Romam cum his literis Aphrodisium Tribunalis & Notarium. Literæ autem Honorij sunt huiusmodi:

Gestu omnibus recensitis, laudanda sublimitas tua relatione præclaruit in ordinatione venerabilis sacerdotij quietem viderem paucorum insolentia attentare voluisse. Nam cum post abscissum venerabilis viri Zosimi, circa meritum Eulaliij ordine subrogandi cõmuni iudicio conueniens multitudo fõmisset, ac plena erga se omnia, qua regula Catholica posceret disciplina, successoris confirmatio custodiret: vehementer miramur aliquos existisse, qui solemnitate contempta, circa ordinationem alterius festinarent. In quorum castigandum factum mansuetudinem nostram rite oporteret in sergere, nisi hoc statim gerere decerneremus, eos ad veniam pertinere, quod lapsam cito proprium contuentes, ad deprecandi suffragium sunt relapsi: ignosci sibi super id, quod vim perpeti conquisi sunt, postulantes. Conuenire ergo votum & studium nostrum circa Eulalium sacra legis Antistitem, sublimitas tua clemencia nostra auctoritate præsentis cognoscit, cui competens numerus ordinarij legitimus, solemnitas temporis, lociq, qualitas recte venerandum nomen apertum contulerunt.

Cum autem Bonifacio constet omnia desuisse, superflue expectatam sententiam nostram esse sensurus: cum factum suum ipsi, qui presumpserant, adnotari damna præcipio videantur. Absoluta itaque decernimus insonare: extraneam præsumptione

XXXIII. b Marcell. in Chron. hoc anno. c Sec. li. g. c 16.

BONIFACII EXAGITATVS A SCHISMATICIS.

II. HONORIVS IMP. DECEPTVS RELATIONE SYMMACHI RESCRIPTIT PRO EULALIO.

III.